



Schweizerische Eidgenossenschaft  
Confédération suisse  
Confederazione Svizzera  
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development  
and Cooperation SDC



Народна скупштина Републике Србије



*Empowered lives.  
Resilient nations.*

## Izveštaj sa istraživanja javnog mnjenja

### Odnos građana prema Narodnoj skupštini Republike Srbije

*- Drugi istraživački ciklus -*

*April 2015*

## SADRŽAJ

Metodološke napomene .....	2
Opis uzorka .....	3
Rezime .....	4
1. Informisanje o radu Narodne skupštine .....	10
1.1 Kako se građani informišu o radu Narodne skupštine? .....	10
1.2 Odnos građana prema uvođenju parlamentarnog TV kanala, posebnoj TV emisiji o radu NSRS i štampanju podlistka u štampanim medijima .....	16
1.3 Oblasti rada Narodne skupštine o kojima bi građani želeli da znaju više.....	18
1.4 Informacije o radu narodnih poslanika .....	19
2. Izveštavanje medija o radu Narodne skupštine Republike Srbije .....	21
3. Odnos građana prema ulozi parlamenta, političkih stranaka i narodnih poslanika .....	24
4. Odnos građana prema „unutrašnjoj dinamici“ u Narodnoj skupštini .....	29
5. Stav građana prema radu i funkciji Narodne skupštine .....	32
6. Prepoznatljivost i ocena nezavisnih institucija izabranih u Narodnoj skupštini .....	37
7. Uticaj građana na rad Narodne skupštine.....	39
8. Aktivizam građana .....	43
8.1.Javna slušanja i sednica skupštinskih odbora van sedišta Narodne skupštine .....	43
9. Poverenje u institucije .....	47
10. Prepoznatljivost predsednika Narodne skupštine .....	51

\* Svi pojmovi koji se koriste u ovom istraživanju u muškom rodu obuhvataju iste pojmove u ženskom rodu.

\*\* Mišljenja izneta u ovom izveštaju su mišljenja autora izveštaja i ne predstavljaju nužno stanovište Programa Ujedinjenih nacija za razvoj (UNDP), Narodne skupštine Republike Srbije, niti Švajcarske agencije za međunarodni razvoj i saradnju (SDC).

## Metodološke napomene

Istraživanje realizovali	<b>Agencija za istraživanje javnog mnjenja CeSID, UNDP Srbija i Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC) u saradnji sa Narodnom skupštinom Republike Srbije</b>
Terenski rad	<b>U periodu između 04 i 14. aprila 2015. godine</b>
Tip i veličina uzorka	<b>Slučajni, reprezentativni uzorak od 1100 građana Srbijestarijih od 15 godina</b>
Okvir uzorka	<b>Teritorija biračkog mesta kao najpouzdanija registarska jedinica</b>
Odabir domaćinstva	<b>Slučajno uzorkovanje bez zamene – u okviru biračkog mesta, svaka druga kućna adresa od početne tačke</b>
Odabir ispitanika u okviru domaćinstva	<b>Slučajno uzorkovanje bez zamene – izbor ispitanika metodom prvog rođendana u odnosu na dan anketiranja</b>
Istraživačka tehnika	<b>Licem u lice u okviru domaćinstva</b>
Istraživački instrument	<b>Upitnik</b>

Istraživanje javnog mnjenja, koje su realizovali CeSID, Program Ujedinjenih Nacija za razvoj (UNDP) Srbija i Švajcarska agencija za razvoj i saradnju (SDC) u saradnji sa Narodnom skupštinom Republike Srbije, sprovedeno je u periodu između 04 i 14. aprila 2015. godine na teritoriji republike Srbije bez Kosova i Metohije. Istraživanje je sprovedeno na reprezentativnom uzorku od 1100 građana Srbije starijih od 15 godina.

Kao istraživački instrument je korišćen upitnik, formiran u saradnji sa klijentom, koji se sastojao od 107 pitanja.

Intervjuisanje građana je sprovedeno tehnikom „licem u lice“, direktnim kontaktom sa ispitanikom.

Prilikom obuke anketara, instruktori su insistirali na sprovođenju i poštovanju dva veoma važna pravila koja, osim samog uzorka, značajno utiču na reprezentativnost istraživanja – *poštovanje koraka i pravilo prvog rođendana*. Poštovanjem koraka se obezbeđuje da anketar sveobuhvatno pokrije kompletan istraživački punkt, dok se pravilom prvog rođendana isključuje mogućnost da na upitnik odgovaraju samo oni građani koji prvi otvore vrata domaćinstva anketaru. Naime, od anketara se zahtevalo da u domaćinstvu anketira osobu stariju od 15 godina kojoj je prvoj rođendan u odnosu na dan posete. Tako je obezbeđena polna, obrazovna i starosna reprezentativnost ispitanika.

## Opis uzorka

Na osnovu metodologije koja je uspostavljena prilikom sprovođenja ovog istraživanja obuhvaćene su sledeće kategorije ispitanika:

*Polna struktura ispitanika: 55% žena i 45% muškaraca.*

*Prosečna starost ispitanika uključenih u istraživanje iznosi 49 godine*

*Obrazovna struktura ispitanika:* osnovna škola i manje 44% ispitanika, dvogodišnja/trogodišnja srednja škola 12% ispitanika, četvorogodišnja srednja škola 29% ispitanika, viša škola/fakultet 11% ispitanika, učenik/student 4%.

*Zanimanje ispitanika:* domaćica 24%, poljoprivrednik 10%, NK ili PK radnik 16%, KV ili VK radnik 15%, tehničar 13%, službenik 7%, učenik/student 7% stručnjak 8%.

*Status na tržištu rada:* zaposlen u državnoj administraciji 6%, zaposlen kod privatnika 16%, zaposlen u opštinskoj/gradskoj administraciji 1%, nezaposlen 40%, penzioner 37%.

*Prosečna mesečna primanja iznose 25 080 dinara*

## Rezime

Građani Srbije su podeljeni kada je reč o tome koliko su zaista upoznati sa radom Narodne skupštine. Dve petine (42%) građana veruju da nemaju dovoljno informacija o radu (od čega, nešto manje od polovine zauzima krajnju poziciju „uopšte nemaju“, a 23% ima nešto umereniji, ali takođe negativan stav), dok je 41% onih koji imaju suprotno uverenje (34% ispitanika bira odgovor da građani imaju dovoljno informacija, uz 7% onih koji biraju odgovor „u potpunosti imaju“). Ključni mediji preko koga se građani informišu o skupštinskom radu je i dalje televizija koju u potrazi za informacijama o radu parlamenta redovno prati 17% ispitanika, dok još jedna trećina građana (34%) to čini povremeno.

Kada je u pitanju učestalost praćenja skupštinskih zasedanja, nalazi jasno ukazuju da najveće interesovanje među građanima „provociraju“ one sednice koje za temu imaju nešto što je njima od lične važnosti. Nešto manje od jedne trećine ispitanika koji su učestovali u istraživanju (32%) prati samo ona skupštinska zasedanja koja su im lično bitna. Četvrtina građana (24%) prati sva ona zasedanja koja za temu imaju pitanja od suštinske važnosti za budućnost države, a 7% ispitanika prati svako skupštinsko zasedanje.

*Veoma je važno istaći da građani Srbije prepoznaju razliku u medijskom praćenju rada predstavnika Narodne skupštine: poslanika, Predsednika Narodne skupštine, samog Parlamenta, u odnosu na ostale državne organe i institucije poput Predsednika Republike, Premijera i Vlade Republike Srbije. Mediji su, prema mišljenju građana značajno blagonakloniji u prezentovanju rada ostalih državnih organa u odnosu na Narodnu skupštinu i njene predstavnike. Ovo je svakako nešto što se mora imati u vidu prilikom analize stavova građana koji su najčešće indoktrinisani medijskim izveštavanjem.*

Neophodno je ulagati dalje napore kako bi među građanima zaživila praksa praćenja i informisanja putem zvaničnog sajta Narodne skupštine i informativnog biltena „Kvorum“. Naime, iako je skupština uložila značajne napore na unapređenju ova dva izvora medijska sadržaja, građani ih i dalje ne percipiraju kao važan izvor informisanja i nemaju naviku da se informišu putem njih.

Dve trećine građana ne zna za postojanje skupštinskog internet portala, što se može protumačiti i relativno niskim poznавanjem mogućnosti interneta kod prosečnog građanina Srbije. Pored toga, 73% građana nije upoznato sa činjenicom da na sajtu mogu uživo pratiti sve aktivnosti Narodne skupštine, dok tri četvrtine ispitanika ne zna da se na portalu mogu pronaći arhive svih aktivnosti koje su se dešavale unutar Narodne skupštine. Istovremeno, 80% ispitanika ne zna za postojanje biltena, niti da se on može pronaći na internet stranici [www.parlament.gov.rs](http://www.parlament.gov.rs).

*Primat televizije kao osnovnog izvora informisanja kada je reč o prosečnom građaninu Srbije, potvrđuje i činjenica da ukupno trećina građana veruje da bi uvođenje parlamentarnog kanala značajno doprinelo promovisanju skupštinskih aktivnosti.*

Sa druge strane, stavovi građana oko kreiranja Skupštinske hronike, kao posebne TV emisije na javnom servisu (RTS-u) i posebnog štampanog novinskog dodatka su podeljeni. U oba slučaja nalazimo oko jedne trećine građana koji podržavaju uvođenje jednog od ovih informativnih servisa o radu parlamenta.

*Sadržaji kojima mediji treba da se intenzivnije bave kada je u pitanju rad srpskog parlamenta jesu kontrola rada Vlade RS (15%), rad narodnih poslanika (13%) i postupak donošenja zakona (12%).*

Ove tri oblasti su bile najznačajnije ispitanicima i u maju 2013. godine, s tim što je tada nešto veće interesovanje vladalo za postupak donošenja zakona (16%) nego za rad narodnih poslanika (14%).

Izdvajamo podatak da su građanima Srbije dostupniji podaci i informacije o Narodnoj skupštini kao instituciji, nego o poslanicima koji sede u trenutnom sazivu srpskog parlamenta. Ovaj podatak svakako treba pobezati sa subjektivnom percepcijom 30% anketiranih građana da poslanici i predstavnici Narodne skupštine nisu u dovoljnoj meri otvoreni prema javnosti u svojim nastupima.

Detaljniju analizu odnosa građana Srbije prema Parlamentu sproveli smo korišćenjem posebnog instrumenta – *indeks odnosa građana prema mestu i ulozi Parlamenta u Srbiji*. Ovaj indeks je formiran na osnovu više različitih tvrdnji koje su ponuđene građanima i sa kojima su mogli da se slože ili ne slože u zavisnosti od toga kako doživljavaju rad Narodne skupštine. Indeks koji koristimo je formiran kao statistički pokazatelj odnos građana prema Parlamentu i njegov osnovni cilj jest da utvrdi odnos građana prema parlamentarizmu u načelu, nezavisno od dnevnopolitičkih previranja i promena.

*Ovogodišnji indeks odnosa građana prema parlamentarizmu je značajno bolji nego pre dve godine. U odnosu na period od pre dve godine, procenat građana koji prema ulozi parlamenta u Srbiji gaje umereno pozitivna i veoma pozitivna osećanja je porastao sa 13% na značajnih 29%.*

Iako i dalje dominiraju građani koji prema parlamentu imaju negativan odnos (40% ili dve petine ispitanika), pridobijanje građana sa neutralnim vrednosnim stavom prema parlamentarizmu ka pozitivnom vrednovanju aktivnosti ove institucije svakako predstavlja rezultat poboljšane percepcije rada Narodne skupštine među građanima Srbije.

Nasuprot ovom načelno pozitivnom rezultatu, stav građana Srbije prema odnosu parlament – stranke je dominantno negativan (54%). Ovi rezultati su potpuno kompatibilni sa iskazanim nepoverenjem prema političkim strankama.

*Zaključak koji se prosto nameće, a koji ne ide u prilog političkim partijama, jeste to da se odijum javnosti prema njihovom radu prenosi i na rad parlementa, te da je često bezrazložno negativan stav građana prema ovoj instituciji povezan sa delovanjem političkih partija i njihovih predstavnika van poslaničkih klupa.*

Kako bi se upliv političkih partija na rad parlementa donekle ograničio i smanjio, a samim tim i povećao ugled ove institucije, dve trećine ispitanika (66%) smatra da bi građani morali imati više moći prilikom odlučivanja ko će konkretno u parlementu zastupati njihove interese.

Istovremeno sa željom za većom kontrolom nad izborom poslanika, 62% građana smatra da bi broj poslaničkih mesta u Narodnoj skupštini trebalo smanjiti na minimum. Ovaj podatak se može protumačiti i kampanjom koja se sve intenzivnije vodi u medijima i u kojoj se potencira da bi na ovaj način bili značajno smanjeni troškovi koje država ima prema narodnim predstavnicima. Potvrdu da je ovaj nalaz rezultat kampanje i da građani nisu u stanju da procene jasnu korist od smanjenja broja poslanika, nalazimo u činjenici da skoro dve trećine građana (72%) ne zna ili daje pogrešan odgovor na pitanje koliki je tačan broj poslanika u skupštinskom sazivu.

*Teme koje građani smatraju prioritetnim za diskusiju unutar parlementa i za koje smatraju da bi morale da budu potencirane od strane njihovih izabranih predstavnika su: poljoprivreda i socijalna pitanja na kojima insistira 20% ispitanika i ekonomski pitanja na kojim insistira 18% anketiranih.*

Među građanima Srbije ja na pozitivnu reakciju naišao podatak o saradnji poslanika, pripadnika različitih poslaničkih grupa, na donošenju zakona od opšteg značaja. Više od polovine ispitanika (58%), od čega čak 41% u potpunosti, a 17% uglavnom, podržava saradnju među poslanicima. Drugim rečima, građani smatraju da stranačka pripadnost postaje manje važna kada su u pitanju teme od opšteg društvenog značaja.

Primer pozitivnog „odjeka“ međustaranačke, parlamentarne saradnje predstavlja i donošenje „Tamarinog“ i „Zojinog“ Zakona. Više od polovine ispitanih građana upoznati su sa ova dva zakona, sa „Tamarinim“ 57%, a sa „Zojinim“ 51%. Takođe, izuzetno veliki broj ispitanih građana podržava rad poslanika na donošenju ova dva zakona – 81% podržava „Tamarin“ Zakon, dok više od tri četvrtine ispitanika (76%) podržava „Zojin“ Zakon.

Sa druge strane među građanima i dalje vladaju nedoumice oko procene kvaliteta povećanog učešća žena u radu NSRS. Ipak, istraživački trendovi ohrabruju jer dolazi do smanjenja broja onih koji negativno gledaju na učešće žena u radu Narodne skupštine. U ovom trenutku,

četvrtina građana (24%) misli da učešće žena nije nimalo ili je malo doprinelo radu NSRS, dok skoro jedna trećina (31%) misli da je njihovo prisustvo donekle ili dosta doprinelo radu NSRS, što predstavlja napredak u odnosu na isti period pre dve godine.

Kada je u pitanju rad Narodne skupštine i transparentnost toga rada, i dalje je veći broj onih građana kojima je rad ove institucije donekle ili potpuno jasan od onih kojima to nije (52% naspram 38%). Iako je većini građana jasan rad ove institucije, u poređenju sa rezultatima prethodnog istraživanja primetan je i porast broja građana kojima rad ove institucije nije jasan. Među njima, najviše je domaćica, slabo kvalifikovanih radnika i učenika/studenata.

Po pitanju vrednovanja funkcija Narodne skupštine, građani primarno ističu njen zakonodavni rad i proces koji prati donošenje zakonskih rešenja. Zakonodavnu funkciju građani smatraju najvažnijom funkcijom (66%). Rang dva, tri i četiri doble su sledeće funkcije redom: kontrolna (42%), izborna (43%) i predstavnička (49%). Konačno, možemo reći da se percepcija i rangiranje funkcija parlamenta nije promenila u odnosu na pre dve godine.

Trend padanja poverenja u institucije nije zaobišao ni Narodnu skupštinu. Poverenje u institucije je generalno niže u odnosu na period od pre dve godine i ovo je podatak koji korelira sa sve većim nezadovoljstvom građana kvalitetom života u Srbiji.

*Tradicionalno, izdvajaju se tri institucije kojima građani pružaju poverenje: crkva, vojska i policija. Nepoverenje građani daju političkim strankama, medijima, narodnim poslanicima i sudstvu, ali uopšte uzev, u poređenju sa rezultatima prethodnog istraživanja, građani Srbije gube poverenje u institucije*

Javno mnenje je podeljeno kada je reč o poverenju u instituciju parlamenta, sa blagom prednošću za ispitanike koji ukazuju nepoverenje instituciji parlamenta

U poređenju sa 2013. godinom opada broj ispitanika koji daju poverenje ovoj instituciji (za 8%), odnosno za isti procenat raste broj ispitanika koji nemaju poverenje u NSRS. Ipak, može se reći da je mišljenje građana podeljeno sa blagom prednošću u korist anketiranih koji pokazuju nepoverenje – 35% tvrdi da nema poverenja u Narodnu skupštinu, 26% tvrdi suprotno, odnosno da ima poverenja u rad parlamenta.

*Iako je poverenje u Narodnu skupštinu kao instituciju opalo u poređenju sa periodom od pre dve godine, i dalje više od jedne četvrtine građana veruje ovoj instituciji (26%). Ovo je podatak koji ohrabruje posebno u kontekstu u kome 29% građana daje pozitivnu ocenu po pitanju promena u radu parlamenta u prethodnom periodu i svega 9% onih koji negativno ocenjuju ove promene.*

Pozitivne nalaze beležimo i kada je u pitanju prepoznatljivost predsednice Narodne skupštine Maje Gojković. Za razliku od 2013. godine kada više od polovine građana Srbije nije znalo ko je predsednik parlamenta, poslednji podaci pokazuju da se ovaj broj smanjuje ispod polovine

ispitanika (47%). Takođe, u odnosu na pre dve godine za više od 20% se povećava broj građana koji znaju ko je predsednik NSRS (51% zna i daje tačan odgovor), a veoma mali broj građana tvrdi da zna a da pritom daje pogrešan odgovor (2%). Povećana prepoznatljivost je svakako posledica većeg iskustva i prepoznatljivosti gospođe Gojković u političkom životu u odnosu na njenog prethodnika gospodina Stefanovića.

*Među građanima koji su ocenili rad predsednika NSRS Maje Gojković pretežu neutralne i pozitivne ocene u odnosu na negativno poimanje njenog rada. Stoga je prosečna ocena rada predsednice parlamenta veća od prosečne i iznosi sasvim pristojnih 3,2.*

Za razliku od velike prepoznatljivosti predsednice parlamenta, svega jedna petina ispitanika prepoznaće poslanika u Narodnoj skupštini koji dolazi iz njegove/njene opštine/grada.

Od ukupnog broja ispitanika 40% nije znalo da odgovori na ovo pitanje; 20% građana kaže da iz svog grada nema narodnog poslanika u parlamentu, dok 18% kaže da ima svog predstavnika ali on/ona ne zna ko je.

*Zabrinjava činjenica da čak 96% ispitanih građana nikada nije razgovaralo sa nekim od narodnih poslanika, iako je to jedan od osnovnih načina preko kojih građani žele da povećaju svoj uticaj na rad NSRS*

Ovaj podatak donekle govori i o veoma slabom aktivizmu prosečnog građanina Srbije. Među ispitanicima koji su učestvovoali u istraživanju čak 45% ne pokazuje želju da se aktivnije uključi u rad Narodne skupštine.

Nešto inertniji odnos građana Srbije prema političkom aktivizmu predstavlja razlog zbog koga je tek 5% građana upoznato sa konceptom javnih slušanja, dok je svaki četvrti „načuo nešto, ali ne zna detalje“. Iako je 5% ispitanika koji su upoznati sa konceptom javnih slušanja deluje kao mali procenat, ipak treba istaći da i ovde beležimo napredak od 2% u odnosu na period od pre dve godine. Jasno je da, javna slušanja kao relativno nova praksa koju primenjuje Narodna skupština, svakako zavređuju značajniju promociju kako bi građani bili upoznati sa benefitima koje ima ona pružaju.

*U javnim slušanjima je lično učestvovalo svega 1% građana, dok ih je gledalo/slušalo ukupno 2%.*

Najniži procenat ispitanika koji bi pristali da učestvuju u javnim slušanjima bi to uradilo ukoliko bi tema bila povezana sa njihovom profesijom – tek svaki dvadeseti. Nešto više ispitanika, svaki petnaesti, učestvovao bi u javnim slušanjima sa temom od nacionalnog ili državnog značaja, dok bi svaki deveti to uradio kada bi bilo reči o temama od ličnog značaja. Najviše ispitanika bi u javnim slušanjima uzeli učešće ukoliko bi teme bile povezane sa njihovim gradom ili regionom odakle ispitanik dolazi – 12%.

Kada je reč o sednicama skupštinskih odbora van sedišta NSRS, sa ovim konceptom nije upoznato skoro četiri petine ispitanika (79%), dok još 14% ne prepozna je nikakvu korist od njega.

Svega 7% ispitanika poznaje koncept i prepozna je njegove dobre strane (podržava ga), u čemu pretežu visoko obrazovani ispitanici i oni koji pripadaju krugu ljudi sa boljim društvenim položajem.

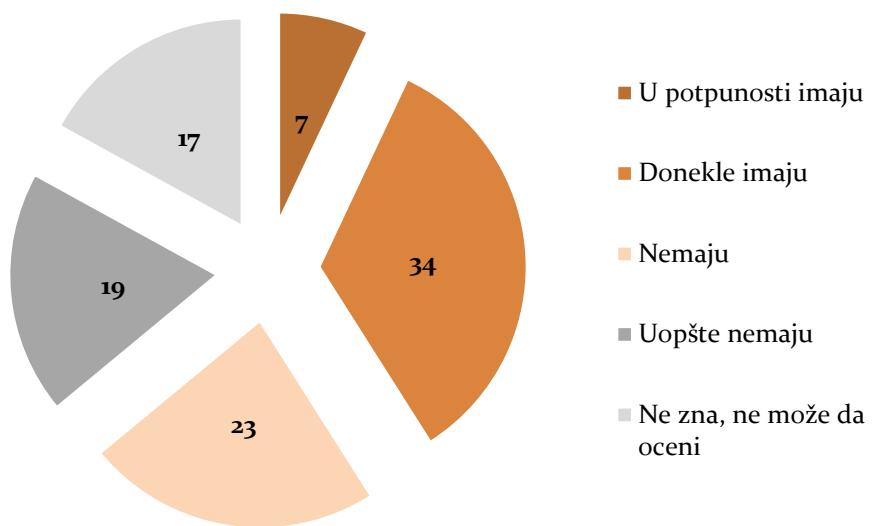
## 1. Informisanje o radu Narodne skupštine

### 1.1 Kako se građani informišu o radu Narodne skupštine?

Načini na koji se građani informišu o radu Narodne skupštine Republike Srbije, učestalost praćenja sednica i drugih aktivnosti ovog organa, kao i oblasti za koje građani pokazuju dodatno interesovanje, predstavljaju značajne pokazatelje, te čine poseban segment istraživanja.

Početni korak u ispitivanju načina na koji se građani informišu o radu NSRS bila je analiza učestalosti odgovora na pitanje *Da li smatrate da građani imaju dovoljno informacija o radu NSRS*. Uz 17% onih koji nisu znali ili umeli da daju procenu, čini se da je **podjednak broj ispitanika zauzeo suprotne pozicije: 42% je onih koji veruju da građani nemaju dovoljno informacija o radu NSRS** (od čega, nešto manje od polovine zauzima krajnju poziciju „uopšte nemaju“, a 23% ima nešto umereniji, ali takođe negativan stav), **dok je 41% onih koji imaju suprotno uverenje** (34% ispitanika bira odgovor da građani imaju dovoljno informacija, uz 7% onih koji biraju odgovor „u potpunosti imaju“).

*Grafikon 1.1. Da li smatrate da građani imaju dovoljno informacija o radu NSRS?*



Sledeći korak predstavljala je **analiza načina na koji se građani obaveštavaju o radu Narodne skupštine**. Ovaj set pitanja je direktno uporediv sa prethodnim istraživačkim ciklusom, iz maja 2013. godine, kada je osnovni nalaz bio da je televizija najuticajniji medij političke komunikacije u Srbiji. Rezultat je i sada isti, pri čemu je potrebno napraviti značajnu napomenu: **u svakoj kategoriji je primetan značajan rast broja onih koji uopšte ne prate rad Narodne skupštine, kao i pad broja onih redovno ili povremeno prate njen rad.**

Tako se i u ovom ciklusu najveći broj onih koji prate rad parlamenta informiše putem televizije: 17% redovno i još 34% povremeno. Na drugom mestu se ovaj put, za razliku od prethodnog ciklusa, nalazi **komunikacija sa prijateljima i rodbinom** (6% redovno uz 16% onih koji to čine povremeno), dok treću poziciju zauzimaju **štampani mediji, novine i magazini** (6% redovno, 13% povremeno). Interesantno je da su druga i treća pozicija zarotirane u odnosu na prethodni izveštaj, što može biti posledica tabloidizacije medija i povlačenja pojedinaca iz sfere medija i javnosti u sferu porodice i prijatelja.

Ono što je posebno interesantno je i da se **nije dogodio očekivani rast broja onih koji koriste internet za informisanje, već da je došlo do obrnutog procesa**: sada svega 11% ispitanika informacije o radu Narodne skupštine dobija ovim putem. Ipak, i dalje je u Srbiji evidentno veliki broj onih koji nemaju pristup internetu, te je ove podatke potrebno razmotriti u tom svetlu. **Putem direktnog kontakta, odnosno kroz posetu parlamentu svega 1% ispitanika dobija informacije o radu ove institucije, što je podatak koji odgovara istraživanju iz 2013. godine.**

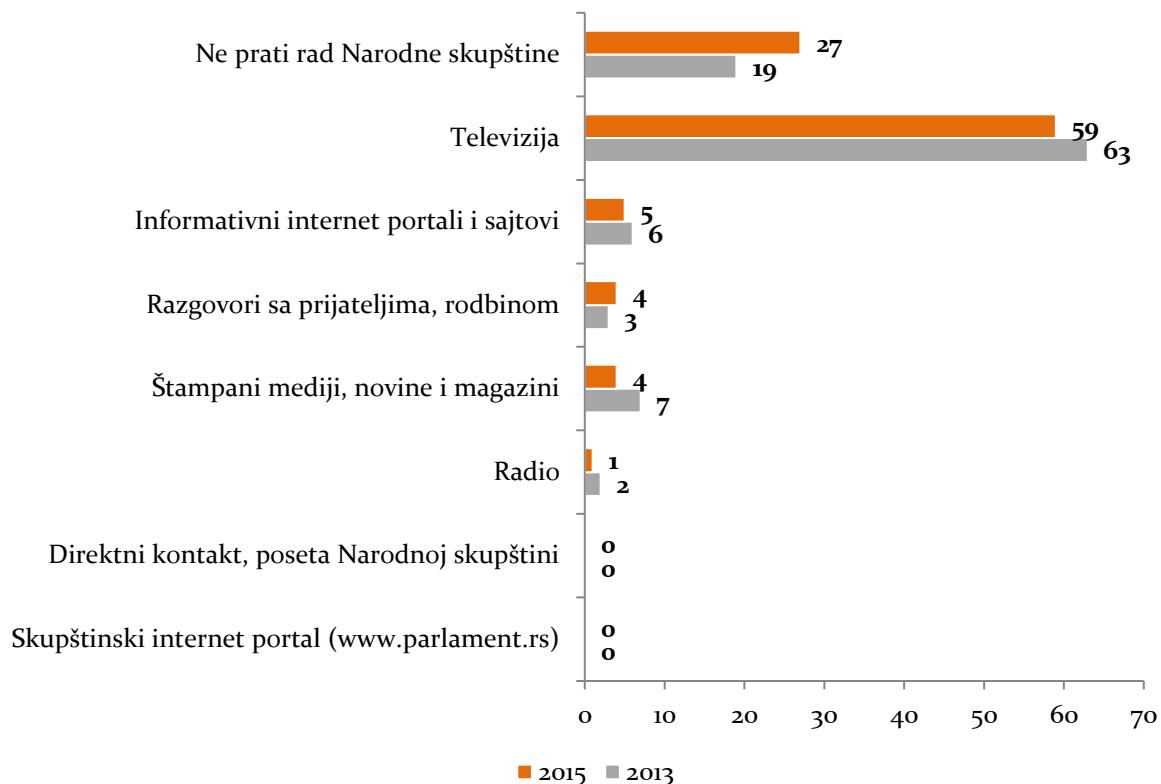
*Tabela 1.1. Obaveštavanje o radu Narodne skupštine (u %)*

		Ne prati rad NS	Veoma retko	Retko	Povremeno	Redovno
Televizija	<i>2013. godina</i>	16	11	13	35	25
	<i>2015. godina</i>	24	12	12	34	17
Radio	<i>2013. godina</i>	57	19	10	11	3
	<i>2015. godina</i>	62	23	8	5	2
Informativni internet portali i sajtovi	<i>2013. godina</i>	63	16	7	8	6
	<i>2015. godina</i>	67	18	4	7	4
Štampani mediji, novine i magazini	<i>2013. godina</i>	38	16	14	22	10
	<i>2015. godina</i>	48	21	12	13	6
Razgovor sa prijateljima, rodbinom	<i>2013. godina</i>	39	17	16	20	8
	<i>2015. godina</i>	42	22	14	16	6
Direktni kontakt, poseta NSRS	<i>2013. godina</i>	81	16	2	1	0
	<i>2015. godina</i>	81	18	0	1	0
Skupštinski portal - <a href="http://www.parlament.gov.rs">www.parlament.gov.rs</a>	<i>2013. godina</i>	80	15	2	2	1
	<i>2015. godina</i>	80	18	1	1	0

Dosledan prethodnom istraživanju je i nalaz da se oni koji su obrazovani, sa većim primanjima i pripadaju krugu ljudi sa boljim društvenim položajem, redovnije od ostalih informišu o radu Narodne skupštine putem informativnih portala.

Pored tabelarnog prikaza učestalosti praćenja rada parlamenta putem različitih kanala, građanima je postavljeno i **diferencirajuće pitanje**: *Na koji način se najčešće informišete o radu Narodne skupštine?* Dakle, od građana se, kao i u prethodnom istraživačkom ciklusu, očekivalo da izdvoje samo jedan, najčešći oblik odnosno kanal informisanja. Prvi zaključak koji se nameće pri analizi *grafikona 1.2.* je da značajni pad broja onih koji na bilo koji način prate rad Narodne skupštine sa sobom povlači i činjenicu da pada i broj zainteresovanih u svakoj pojedinačnoj kategoriji. Interesantno je da je u odnosu na 2013. godinu nešto veći procenat onih koji se o radu parlamenta informišu „neformalnim“ putem, odnosno kroz razgovore sa prijateljima i rodbinom. Ipak, ovo može biti vrlo problematično, jer se dovodi u pitanje pouzdanost informacija koje se prenose ovim putem.

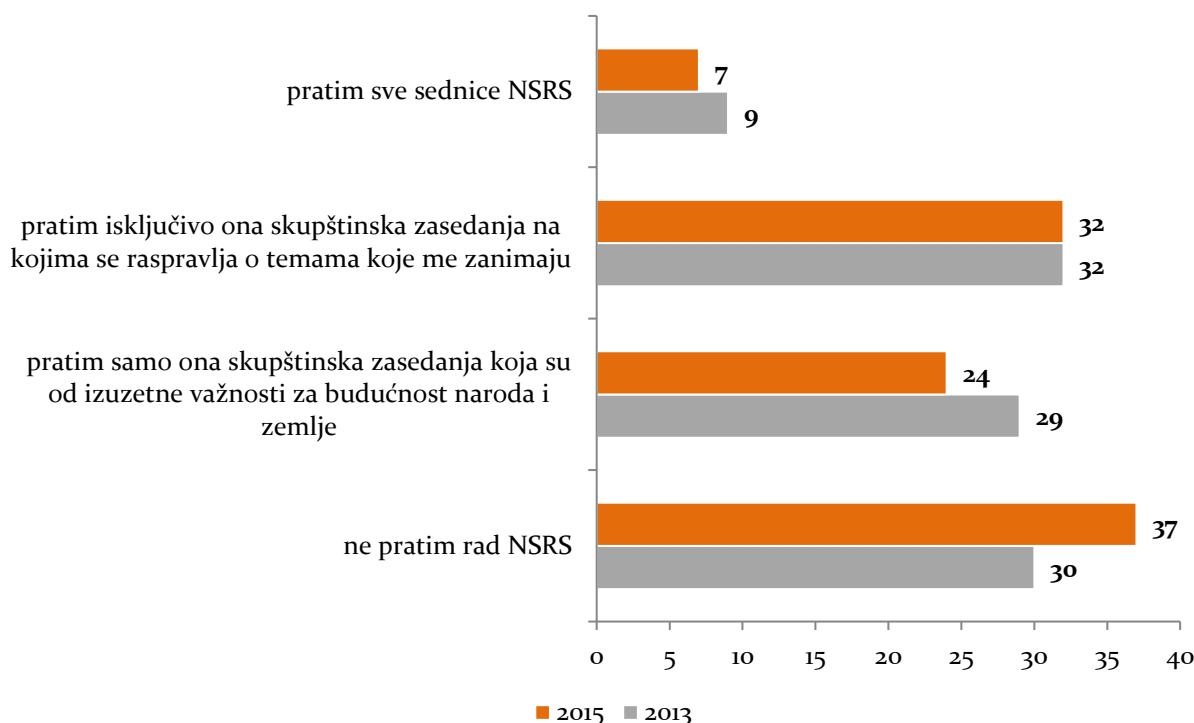
*Grafikon 1.2. Na koji se način najčešće informišete o radu Narodne skupštine (u %)*



Ovo pitanje je ponovo pokazalo potpunu dominaciju televizije kao načina informisanja, jer skoro 60% građana tvrdi da se o radu Narodne skupštine informiše upravo ovim putem. Svi ostali izvori informisanja ne prelaze ni 5%: informativni internet portali i sajtovi - 5%, razgovori sa prijateljima i rodbinom - 4%, štampani mediji, novine i magazini - 4%. Ostali izvori su na nivou margine statističke greške.

Kako bi se napravila kompletna analiza svih aspekata odnosa građana prema radu Narodne skupštine, ispitivana je i učestalost praćenja rada, nezavisno od vrste medija. Građanima je ponuđeno nekoliko opcija: *ne pratim rad NSRS*; *pratim sve sednice NSRS*; *pratim isključivo ona skupštinska zasedanja na kojima se raspravlja o temama koje me zanimaju*; i *pratim samo ona skupštinska zasedanja koja su od izuzetne važnosti za budućnost naroda i zemlje*. Slično kao i u prethodnom istraživanju, **skoro trećina građana prati samo ona zasedanja koja su im lično bitna (32%)**, **24% to čini kada je reč o onim zasedanjima gde se razgovara o temama od izuzetne važnosti za Srbiju, dok svega 7% ispitanika prati sva zasedanja, bez obzira na temu**. Uporedni prikaz ovih i podataka do kojih se došlo do u istraživanju iz maja 2013. godine, dat je na *grafikonu 1.3.*

*Grafikon 1.3. Ukoliko pratite rad NSRS, koja od navedenih tvrdnji najbliže opisuje učestalost Vašeg praćenja (u %)*

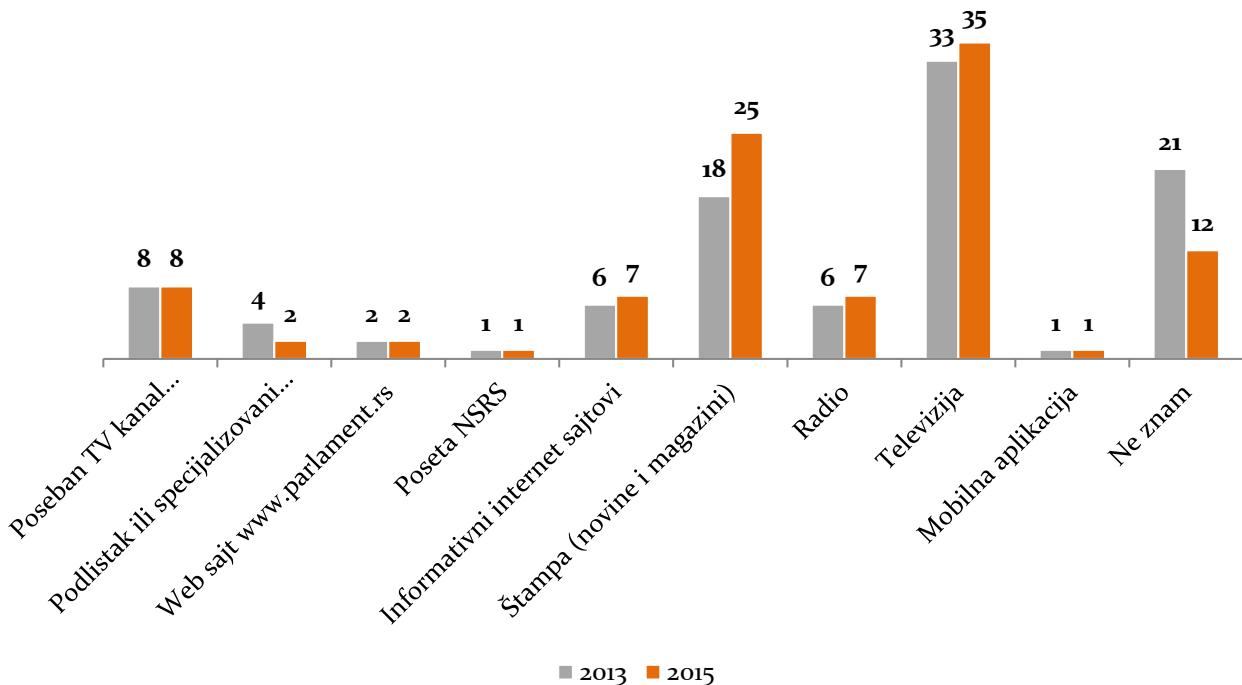


Istovremeno, građane smo pitali i da izaberu dva načina praćenja rada parlamenta koja im najviše odgovaraju. Budući da je bila dozvoljena mogućnost dvostrukog odgovora, rezultati u *grafikonu 1.4.* su prikazani tako što smo sabrali sve odgovore i izračunali procenat od ukupnog broja datih odgovora.

**Dva su najvažnija zaključka koja su nepromenjena u odnosu na istraživanje iz maja 2013. godine:** prvi, građani bi i dalje želeli da TV bude prvi izvor informacija o radu Narodne skupštine (to nam kaže više od trećine populacije), a drugi, građani i dalje u relativno velikom procentu smatraju da je potrebno da se uvede poseban TV

**parlamentarni kanal (8%).** Tako se ovaj kanal našao na trećem mestu kao izvor informacija o Narodnoj skupštini, odmah iza TV i štampe (sa 25%), a pre internet portala ili zvaničnog skupštinskog sajta.

Grafikon 1.4. Molimo Vas da nam izdvojite DVA načina praćenja rada NSRS koje bi Vama lično najviše odgovarala (u %)

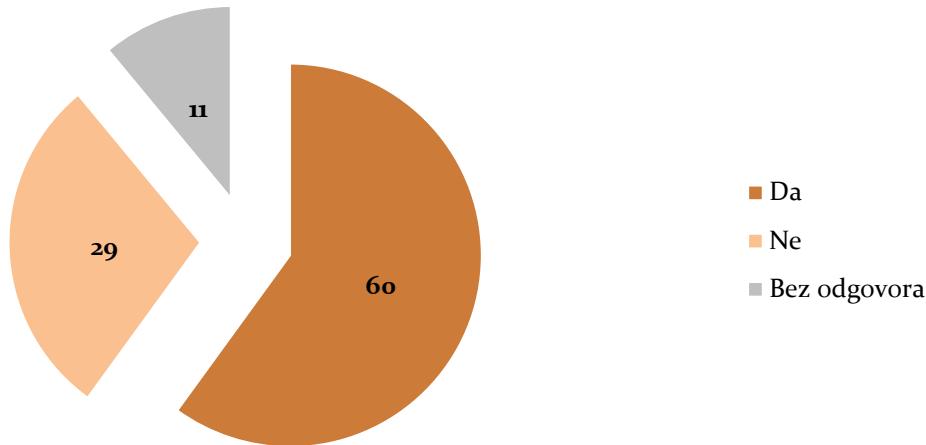


Poseban set pitanja odnosio se na **ispitivanje upoznatosti građana sa postojećim, specifičnim kanalima i mehanizmima preko kojih se može pratiti rad Narodne skupštine.** Osim praćenja sednica putem javnog servisa, građane smo pitali: *Da li znate da postoji zvanični sajt NSRS ([www.parlament.gov.rs](http://www.parlament.gov.rs)); Da li znate da na sajtu možete uživo pratiti sve aktivnosti NSRS (sednice, javna slušanja, sednice odbora); Da li znate da na sajtu postoji arhiva svih aktivnosti NSRS; Da li ste čuli ili imali prilike da čitate informativni bilten "Kvorum" koji izdaje NSRS; i konačno, Da li znate da je "Kvorum" dostupan na internet stranici NSRS?*

**Pokazalo se da prenos sednica Narodne skupštine koje emituje javni servis (RTS) prati skoro 60% građana, dok ih ne prati nešto manje od trećine (30%), uz svakog jedanaestog građanina koji nije dao odgovor.** Najveći deo onih koji redovno prate sednice preko RTS-a pripada kategoriji penzionera i nezaposlenih, što je verovatno posledica "viška" slobodnog vremena, kao i onima sa nižim i srednjim stepenom obrazovanja (skoro polovina ispitanika koji su izabrali potvrđni odgovor je sa završenom osnovnom školom i manje, odnosno sa završenom srednjom školom). Kod **ispitanika koji su visoko obrazovani** (viša škola,

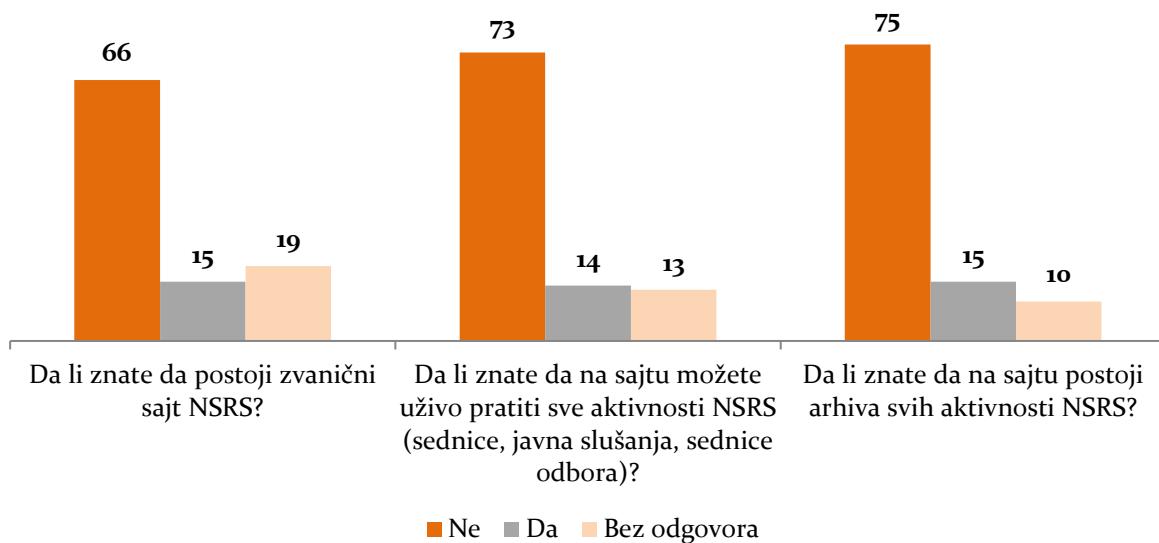
fakultet) primetan je izvesni nivo apatije, s obzirom da tek svaki petnaesti prati sednice Parlamenta koje emituje javni servis.

Grafikon 1.5. Da li pratite sednice NSRS koje emituje javni servis (RTS)?



Kada je reč o sajtu Narodne skupštine ([www.parlament.rs](http://www.parlament.rs)), do izražaja dolazi demografija prosečnog ispitanika jer govorimo o osobi koja je starija, sa nižim stepenom obrazovanja, nenaviknuta na korišćenje novih vidova komunikacije. Samim tim, ne treba da predstavlja iznenađenje podatak da dve trećine građana ne zna da skupštinski internet sajt postoji, 73% građana nije upoznato sa činjenicom da na sajtu mogu uživo pratiti sve aktivnosti Narodne skupštine, dok tri četvrtine ispitanika ne zna da se na portalu mogu pronaći arhive svih aktivnosti koje su se dešavale u Skupštini.

Grafikon 1.6. Upoznatost ispitanika sa postojanjem i funkcijama internet sajta Narodne skupštine ([www.parlament.rs](http://www.parlament.rs)) (u %)

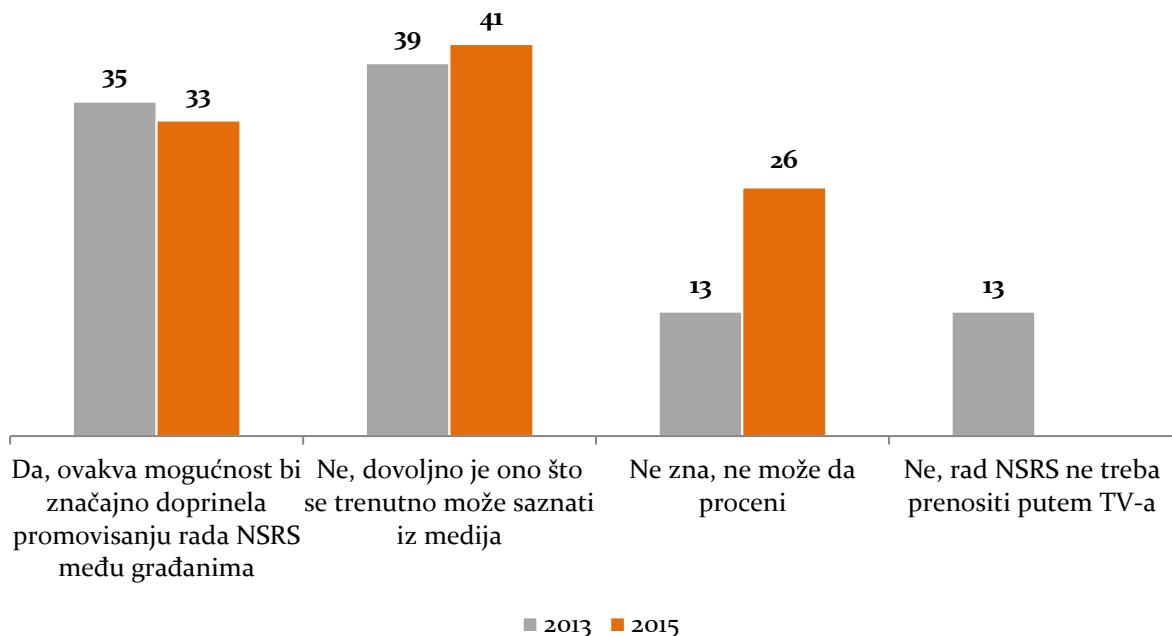


Situacija nije značajno bolja ni kada je reč o informativnom biltenu „Kvorum“ koji izdaje Narodna skupština. Skoro 80% ispitanika ne zna za postojanje ovog biltena, niti da se on može pronaći na internet stranici Narodne skupštine. Svega 5% ispitanika, odnosno svaki dvadeseti zna za ova izdanja.

### **1.2 Odnos građana prema uvođenju parlamentarnog TV kanala, posebnoj TV emisiji o radu NSRS i štampanju podlistka u štampanim medijima**

Poseban set pitanja odnosio se na merenje potrebe građana za uvođenjem posebnih mehanizama informisanja o radu Parlamenta. Ispitivana su tri mehanizma<sup>1</sup>: (1) poseban parlamentarni kanal; (2) Skupštinska hronika – kao posebna TV emisija na javnom servisu (RTS) u kojoj bi se prikazivao i analizirao rad Narodne skupštine i (3) podlistak/dodatak u štampanim medijima u kome bi građanima bili predstavljeni rezultati rada Narodne skupštine.

*Grafikon 1.7. Da li smatrate da treba uvesti poseban parlamentarni TV kanal na kome bi građani Srbije bili u mogućnosti da u celosti isprate rad poslanika u NSRS (u %)*



Ukupno trećina građana veruje da bi uvođenje parlamentarnog kanala značajno doprinelo promovisanju rada Narodne skupštine među građanima. Nešto više od dve petine ne prepoznaće potrebu za ovim mehanizmom, dok je jedna četvrtina neopredeljena. Situacija nije bitno promenjena u odnosu na maj 2013. godine, kada je 35% ispitanika delilo uverenje da je poželjno uvesti ovakav kanal, uz 39% ispitanika koji su tvrdili

<sup>1</sup> Istraživanje iz maja 2013. godine se odnosilo na parlamentarni TV kanal, mobilnu aplikaciju i štampanje podlistka, pa podaci o uvođenju posebne TV emisije nisu uporedivi i predstavljaju novinu.

suprotno<sup>2</sup>. Iz ovoga se može ponoviti zaključak da postoji **prostor da se razmišlja o uvođenju ovakovog kanala, ukoliko bi to dozvolile tehničke i finansijske mogućnosti**. Na taj način bi i Javni servis mogao da se posveti kreiranju novih sadržaja na svom drugom kanalu.

O uvođenju Skupštinske hronike kao posebne TV emisije na javnom servisu (RTS), u kojoj bi se prikazivao i analizirao rad Narodne skupštine, krajnje pozicije zauzima isti procenat ispitanika: **38% procenata veruje da bi ovakva mogućnost značajno doprinela promovisanju rada parlamenta među građanima, i isto toliko da za ovim mehanizmom nema potrebe**. Preostalih 24% građana, oko jedne četvrine, je neopredeljeno.

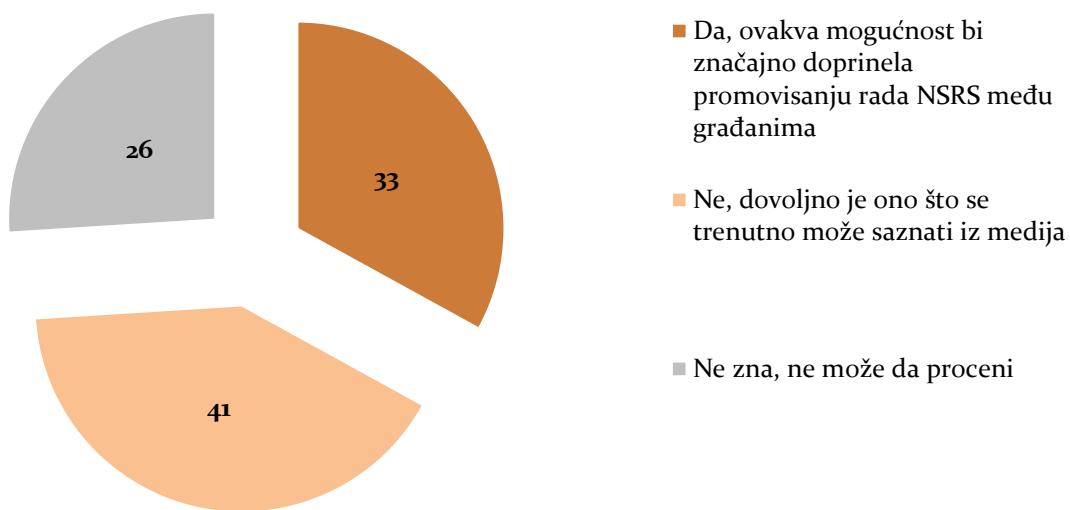
*Grafikon 1.8. Da li smatrate da treba uvesti Skupštinsku hroniku kao posebnu TV emisiju koja bi se bavila radom NSRS (u%)*



Konačno, pokazalo se da je porastao broj onih koji ne prepoznaju potrebu da se uvede poseban podlistak/dodatak u štampanim medijima – sa 38% 2013. godine, na 41% ove godine. Jedna trećina ispitanika smatra da bi ovo bio dobar potez, dok je jedna četvrtina neopredeljena (za razliku od jedne petine u 2013.godini).

<sup>2</sup> U prethodnom istraživanju je postojao još jedan ponuđen odgovor "Ne, rad NSRS ne treba prenositi putem TV-a", koji u ovom ciklusu nije uključen.

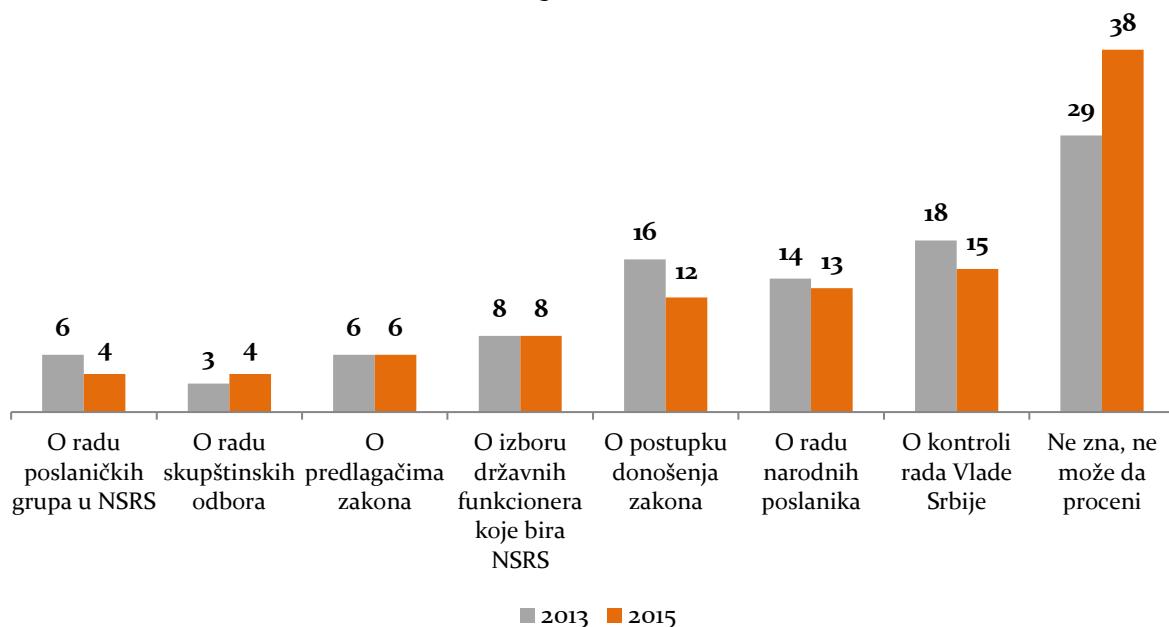
Grafikon 1.9. Da li smatrate da, osim redovnih informativnih biltena koje izdaje, rad NSRS treba da bude dostupan građanima kroz objavljivanje podlistka/dodatka u štampanim medijima (u%)



### 1.3 Oblasti rada Narodne skupštine o kojima bi građani želeli da znaju više

Koje su to oblasti rada parlamenta o kojima bi građani želeli da saznaju više? U odnosu na 2013. godinu, primetan je porast broja onih koji ne mogu da ocene ili nemaju stav o ovom pitanju. Od onih ispitanika koji su se opredelili za neku od oblasti, tri se izdvajaju: kontrola rada Vlade RS (15%), rad narodnih poslanika (13%) i postupak donošenja zakona (12%).

Grafikon 12.10. O kojim oblastima rada NSRS biste hteli da znate više, uporedni prikaz za 2013. i 2015. godinu (u %)



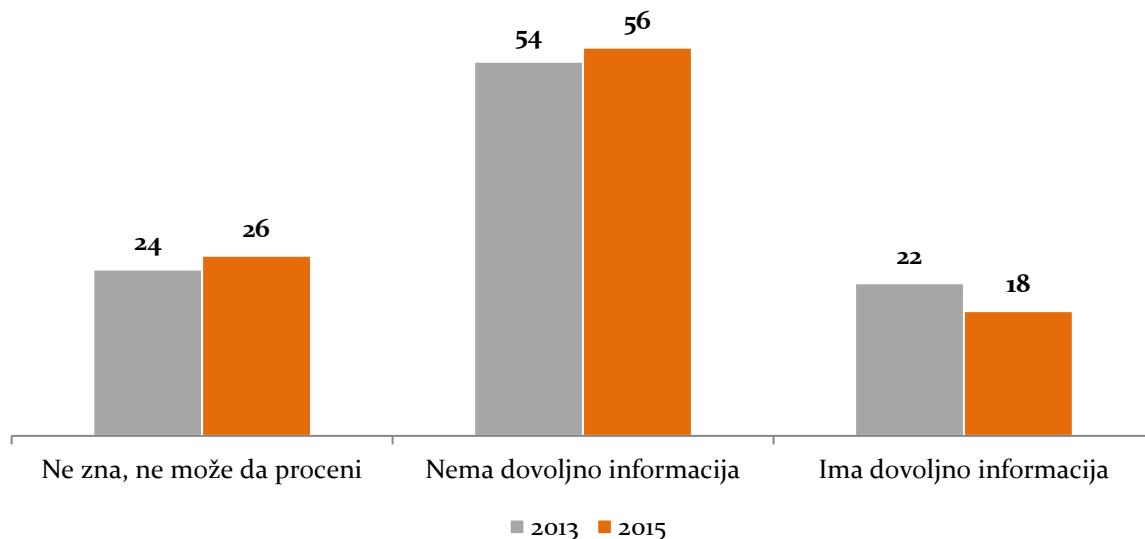
Ove tri oblasti su bile najznačajnije ispitanicima i u maju 2013. godine, s tim što je tada nešto veće interesovanje vladalo za postupak donošenja zakona (16%) nego za rad narodnih poslanika (14%).

Na ovaku, ponovljenu distribuciju odgovora u velikoj meri utiče demografska struktura: dok kvalifikovani i visokokvalifikovani radnici, stručnjaci i uopšteno ispitanici sa višim stepenom obrazovanja prioritet daju kontrolnoj funkciji Vlade RS i postupku donošenja zakona, najveći procenat onih koji ne umeju da definišu svoj stav pripada kategorijama penzionera, domaćica i ispitanika sa nižim obrazovanjem.

#### 1.4 Informacije o radu narodnih poslanika

Građane smo pitali i da nam kažu da li imaju dovoljno informacija o radu narodnih poslanika. **Manje od petine građana (18%) je odgovorilo potvrđno, dok je više od polovine – 57% izabralo negativan odgovor.** Dodatna četvrtina građana je neopredeljena, što su pokazatelji koji su blago izmenjeni u odnosu na prethodno istraživanje, kada je 54% ispitanika smatralo da nema dovoljno informacija, a 22% da ima.

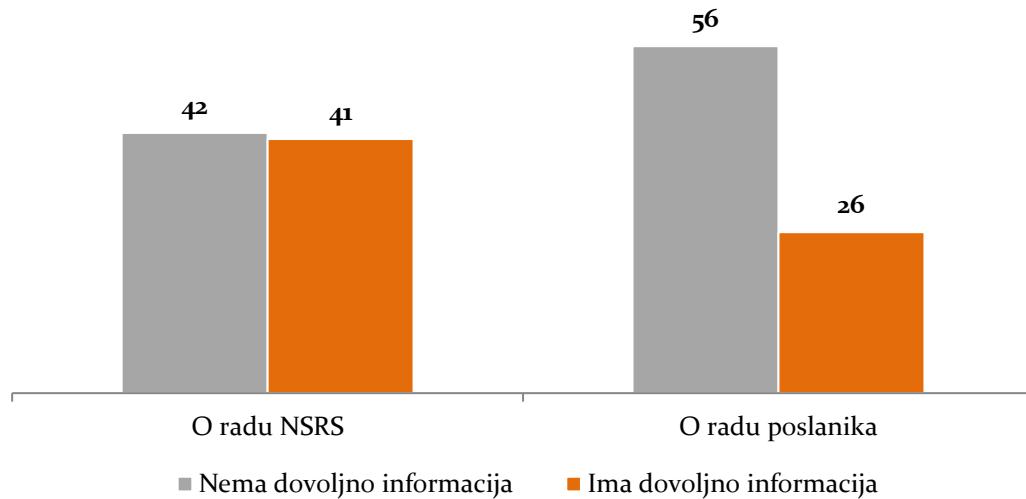
*Grafikon 1.11. Da li smatrate da imate dovoljno informacija o radu narodnih poslanika u NSRS, uporedni prikaz za 2013 i 2015.godinu (u %)*



Zanimljivo je ove podatke uporediti sa nalazom o obimu informacija koje građani imaju o radu Narodne skupštine kao institucije (videti grafikon 1.1). Ukoliko se u zbirne kategorije svrstaju odgovori *uopšte nemaju i nemaju*, odnosno *donekle imaju i u potpunosti imaju*, **pokazuje se da su ispitanicima dostupniji podaci i informacije o parlamentu kao instituciji, nego o poslanicima, što je nalaz koji odgovara prethodnom istraživanju** (grafikon 1.12). To znači

da je potrebno na neki način povećati transparentnost rada narodnih poslanika, što bi posledično rezultiralo povećanjem poverenja u njihov rad, ali i u rad institucije kao celine.

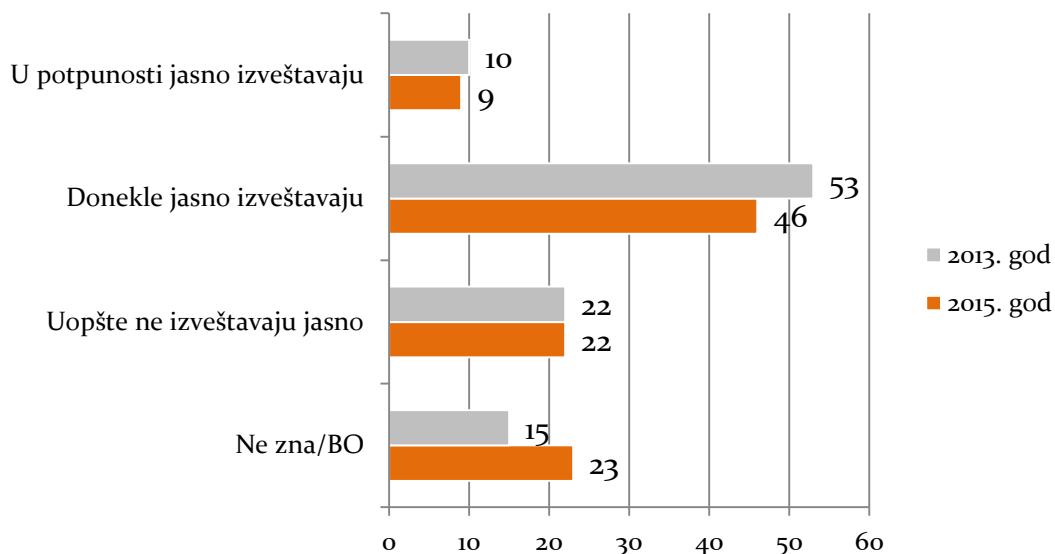
Grafikon 1.12. Da li imate dovoljno informacija o radu NSRS i o radu poslanika (u%)?



## 2. Izveštavanje medija o radu Narodne skupštine Republike Srbije

Nalazi dobijeni u ovom istraživanju nam ukazuju da je među građanima značajno smanjen procenat ispitanika koji su u mogućnosti da nam daju odgovor na pitanja koja se tiču tema o kojima se raspravlja u Narodnoj skupštini Republike Srbije. Kao moguće razloge za ovakav ishod smo naveli nešto niži intenzitet praćenja rada Parlamenta od strane medija kao i nedovoljno jasno medijsko praćenje tema o kojima poslanici diskutuju.

*Grafikon 2.1 – Da li smatrate da mediji na dovoljno jasan način izveštavaju o radu Narodne skupštine?*



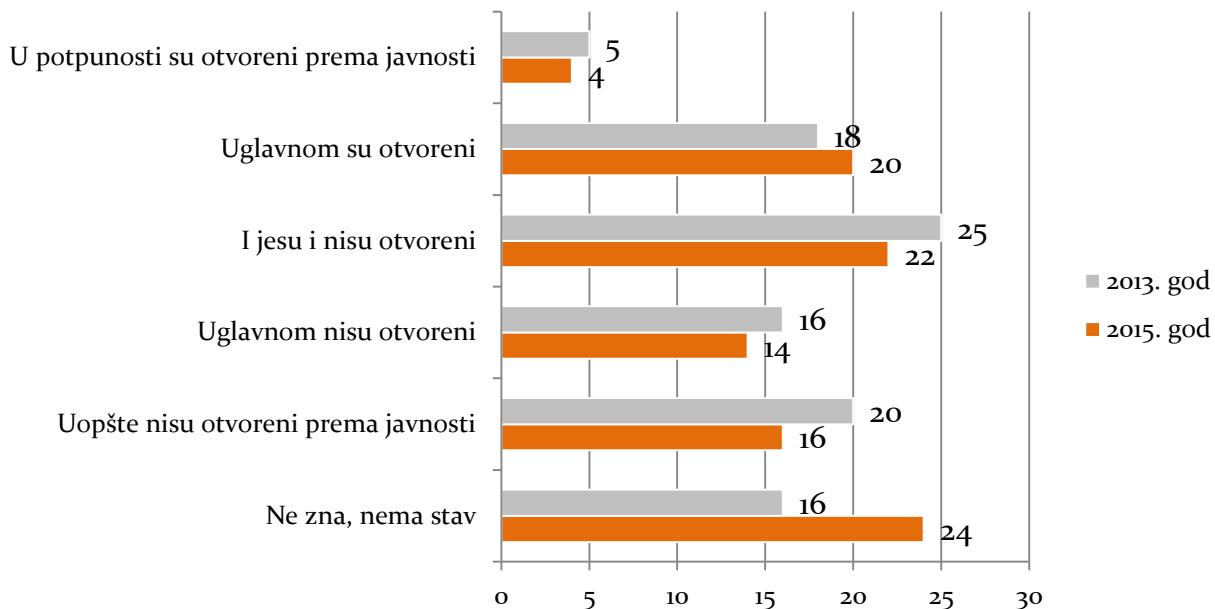
U grafikonu 2.1 su predstavljeni nalazi koji ukazuju da je među građanima smanjen procenat ispitanika koji smatraju da mediji donekle i u potpunosti jasno izveštavaju o radu Narodne skupštine.

Procenat građana koji smatraju da ih mediji koje prate donekle jasno izveštavaju o radu Parlamenta je smanjen za celih 7%, sa 53% na 46%. Za jedan procenat je smanjen i broj građana koji smatraju da ih mediji potpuno jasno izveštavaju o aktivnostima Narodne skupštine. Istovremeno, procenat ispitanika kojima medijsko izveštavanje nije jasno je ostao na istom nivou. I dalje je više od jedne petine građana (22%) uvereno da bi medijsko izveštavanje o ovoj temi moglo biti znatno jasnije.

Građani smatraju da, osim medija, odgovornost za nedovoljnu transparentnost u izveštavanju sa skupštinskih aktivnosti snose i sami poslanici i predstavnici Narodne skupštine – grafikon 2.2. Nešto manje od jedne trećine građana (30%) smatra da poslanici i predstavnici Narodne skupštine u svojim nastupima nisu dovoljno otvoreni prema javnosti.

Ipak, u ovom slučaju beležimo određeni pozitivni pomak u odnosu na prethodni istraživački ciklus, pa je tako za 4% smanjen procenat ispitanika koji smatraju da predstavnici Parlamenta uopšte nisu otvoreni prema građanima. Takođe, za 2% je manje građana koji smatraju da osobe koje reprezentuju Skupštinu uglavnom nisu otvorene prema javnosti.

*Grafikon 2.2 – Da li su predstavnici Narodne skupštine u komunikaciji putem medija dovoljno otvoreni prema javnosti?*



Sa druge strane, procenat građana koji veruju u delimičnu otvorenost skupštinskih reprezenata je smanjen sa 25% na 22%, dok je procenat onih koji smatraju da unutar Narodne skupštine postoji apsolutna otvorenost prema javnosti porastao sa 18% na 20%.

*Tabela 2.1 – Kako mediji u Srbiji izveštavaju o sledećim državnim institucijama i funkcionerima?*

Institucija	Istraživački ciklus	Ne zna, ne prati	Negativno, lošije nego o ostalim	Neutralno, isto kao i o ostalim	Pozitivno, bolje
Predsednik Republike Srbije	ciklus 2013	16	7	39	38
	ciklus 2015	28	8	30	34
Predsednik Vlade Republike Srbije	ciklus 2013	16	6	38	40
	ciklus 2015	28	5	25	42
Narodna skupština Republike Srbije	ciklus 2013	18	7	47	28
	ciklus 2015	28	8	38	26
Vlada Republike Srbije	ciklus 2013	17	6	44	33
	ciklus 2015	28	5	29	38
Predsednik Narodne skupštine Republike Srbije	ciklus 2013	22	7	43	28
	ciklus 2015	31	6	38	25
Narodni poslanici	ciklus 2013	20	12	44	24
	ciklus 2015	30	8	42	20

Kada je u pitanju način na koji mediji prate predstavnike Narodne skupštine Republike Srbije: poslanike, Predsednika Narodne skupštine Republike Srbije, Narodnu skupštinu Republike Srbije, u odnosu na ostale državne organe i institucije poput Predsednika Republike, Premijera i Vlade Republike Srbije, građani uviđaju da postoji određena vrednosna razlika – tabela 13.1.

Više od dve petine građana (42%) smatra da mediji pozitivno i bolje u odnosu na ostale institucije i organe izveštavaju o Premijeru. Nešto manje od dve petine (38%) smatra da je medijski prikaz Vlade Republike Srbije bolji nego što je to slučaj sa drugim državnim institucijama i organima. Trećina ispitanika (34%), što je za 4% niže nego u prethodnom istraživačkom ciklusu, to isto misli i kada je u pitanju Predsednik Republike.

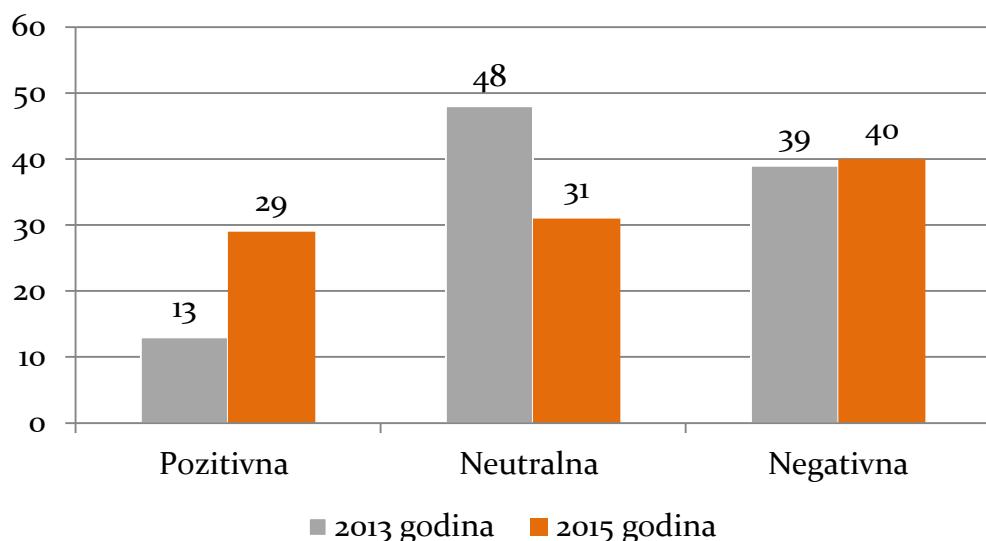
Sa druge strane procenat ispitanika koji tvrde da mediji na pozitivan način prate rad poslanika, i predstavnika Parlamenta kao i sama skupštinska zasedanja, a koji je i pre dve godine bio nizak, je u ovom ciklusu dodatno smanjen. Dva posto ispitanika manje smatra da mediji pozitivno i bolje u odnosu na druge državne institucije izveštavaju o Narodnoj skupštini. Procenat građana koji smatraju da mediji pozitivno izveštavaju o Predsedniku Narodne skupštine se smanjio za 3%, a onih koji to isto tvrde za poslanike za 4%.

### 3. Odnos građana prema ulozi parlamenta, političkih stranaka i narodnih poslanika

Kako bi izvršili što precizniju i detaljniju analizu odnosa građana Srbije prema parlamentu, formirali smo poseban instrument – *indeks odnosa građana prema mestu i ulozi Parlamenta u Srbiji*. Ovaj indeks je formiran na osnovu više različitih tvrdnjki koje su ponuđene građanima i sa kojima su mogli da se slože ili ne slože u zavisnosti od toga kako doživljavaju rad Narodne skupštine.

Tvrđnje na osnovu kojih je formiran indeks odnosa građana prema parlamentu su: *Narodna skupština predstavlja mesto u kome se na najbolji način štite interesi svih građana i Zakoni u ovoj zemlji se donose na nekom drugom mestu i Narodna skupština postoji samo reda radi.* (grafikon 3.1).

Grafikon 3.1. Indeks odnosa prema ulozi parlamenta u Srbiji uporedni podaci (u %)



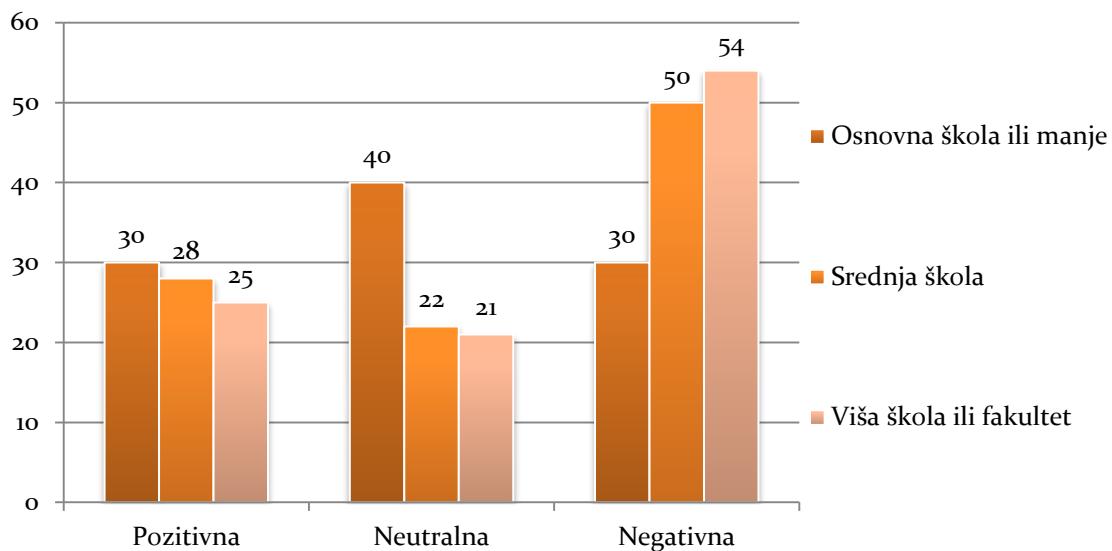
Indeks koji koristimo je formiran kao statistički pokazatelj odnos građana prema parlamentu i njegov osnovni cilj jest da utvrdi odnos građana prema parlamentarizmu u načelu, nezavisno od dnevnapoličkih previranja i promena. Rezultati ovako dobijenog indeksa se pre vezuju za dublja i trajnija uverenja i stavove građana. U tom smislu, oni pokazuju istinitiji i i realniji odnos prema ulozi parlamenta u Srbiji u odnosu na stav prema poverenju u institucije koji može varirati od istraživanja do istraživanja.

**Ovogodišnji indeks odnosa građana prema parlamentarizmu je značajno bolji nego pre dve godine.** Iako i dalje dominiraju građani koji prema parlamentu imaju negativan odnos (40% ili dve petine ispitanika), značajno je porastao broj ispitanika koji gaje pozitivan odnos prema predsatvničkom telu u Srbiji kao jednom od temelja demokratije. U **odnosu na period od pre dve godine, procenat građana koji prema ulozi parlamenta u Srbiji gaje umereno pozitivna i veoma pozitivna osećanja je porastao sa 13% na značajnih 29%.**

Ovako značajan porast pozitivnog odnosa prema institutu parlamentarizma u Srbiji praćen je smanjenjem broja građana bez stava ili sa neutralnim stavom prema istom. Pridobijanje građana sa neutralnim vrednosnim stavom prema parlamentarizmu svakako predstavlja rezultat poboljšane percepcije rada Narodne skupštine.

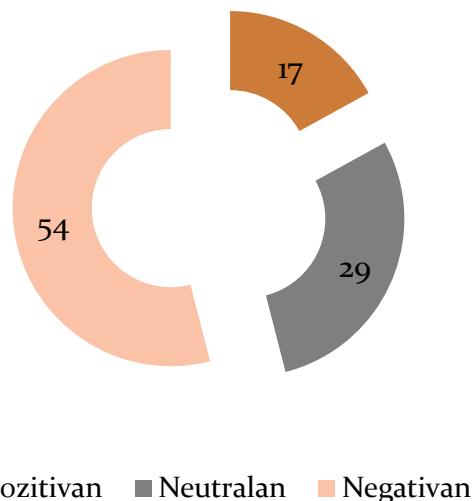
Sa druge strane, uočavamo **negativnu korelaciju između stepena obrazovanja i odnosa prema ulozi parlamenta**. Drugim rečima, što je veći stepen obrazovanja to je veća verovatnoća da ispitanik neće imati pozitivan odnos prema ulozi parlamenta (grafikon 3.2). Rezultati, kao i u prethodnom istraživanju, najbolje mogu da budu protumačeni kada se stave u socijalni i istorijski kontekst. Veliki procenat ispitanika sa negativnim stavom prema parlamentu, posebno među visokoobrazovanim delom stanovništva, je rezultat višegodišnjeg lošeg iskustvo građana sa radom ove institucije. Pored toga, ne treba smetnuti sa uma da su se osnovne demokratske institucije u Srbiji razvijale u periodu obeleženom ratovima, sankcijama, osiromašenja svih društvenih slojeva, loše sprovedene privatizacije kao i gubljenja državne teritorije, te da se njihovo uspostavljanje često uzima kao asocijacija ovih negativnih društvenih pojava. Dugogodišnja negativna percepcija rada pojedinih institucija svakako se ne može promeniti preko noći, ali su rezultati postignuti između dva istraživačka ciklusa (2013 i 2015. godine) zaista ohrabrujući. Rezultate ovog istraživanja svakako treba potvrditi kroz dodatne analize koje bi bile ponovljene u narednom periodu i koje bi ukazivale da li je uspostavljen trend pozitivne percepcije građana prema radu i ulozi Narodne skupštine u Srbiji.

*Grafikon 3.2. Odnos građana prema ulozi parlamenta prema stepenu obrazovanja (u %)*



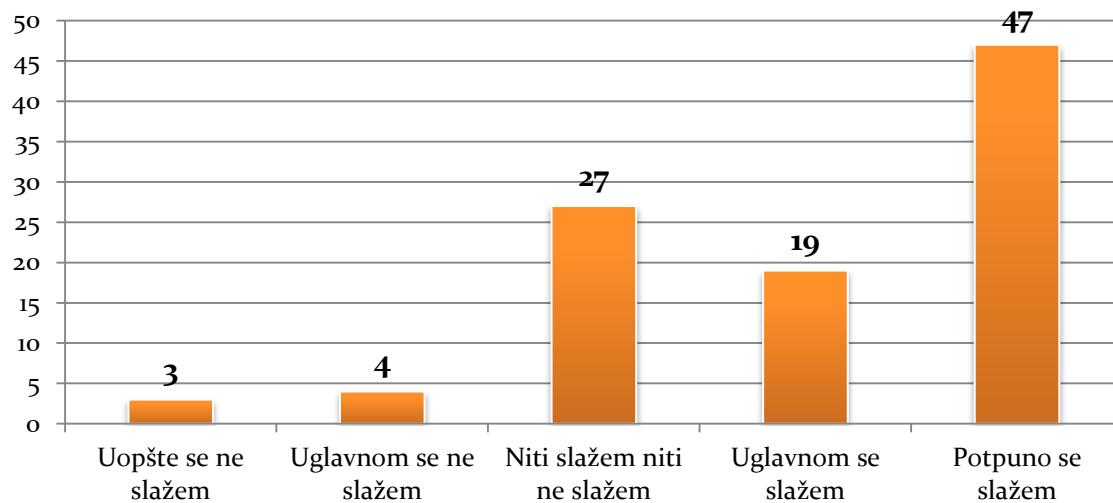
Uticaj političkih partija na parlament je ispitana putem sledećih tvrdnji: *Političke stranke biraju narodne kadrove za mesta narodnih poslanika u Narodnoj skupštini i Narodne poslanike biraju stranačke vođe tako da oni služe njima, a ne narodu* (grafikon 3.3).

Grafikon 3.3. Indeks odnosa parlament – stranke (u %)



**Stav građana Srbije prema odnosu parlament – stranke je uglavnom negativan (54%),** samo 17% građana ima pozitivan stav, dok je 29% ispitanika sa neutralnim stavom. Ovi rezultati su potpuno kompatibilni sa iskazanim nepoverenjem prema političkim strankama. **Zaključak koji se prosto nameće, a koji ne ide u prilog političkim partijama, jeste to da se odijum javnosti prema njihovom radu prenosi i na rad Parlamenta, te da je često bezrazložno negativan stav građana prema ovoj instituciji povezan sa delovanjem političkih partija i njihovih predstavnika van poslaničkih klupa.**

Grafikon 3.4. Narodna skupština bi imala mnogo veći ugled ukoliko bi u njoj sedeli ljudi koje su građani direktno izabrali (u %)



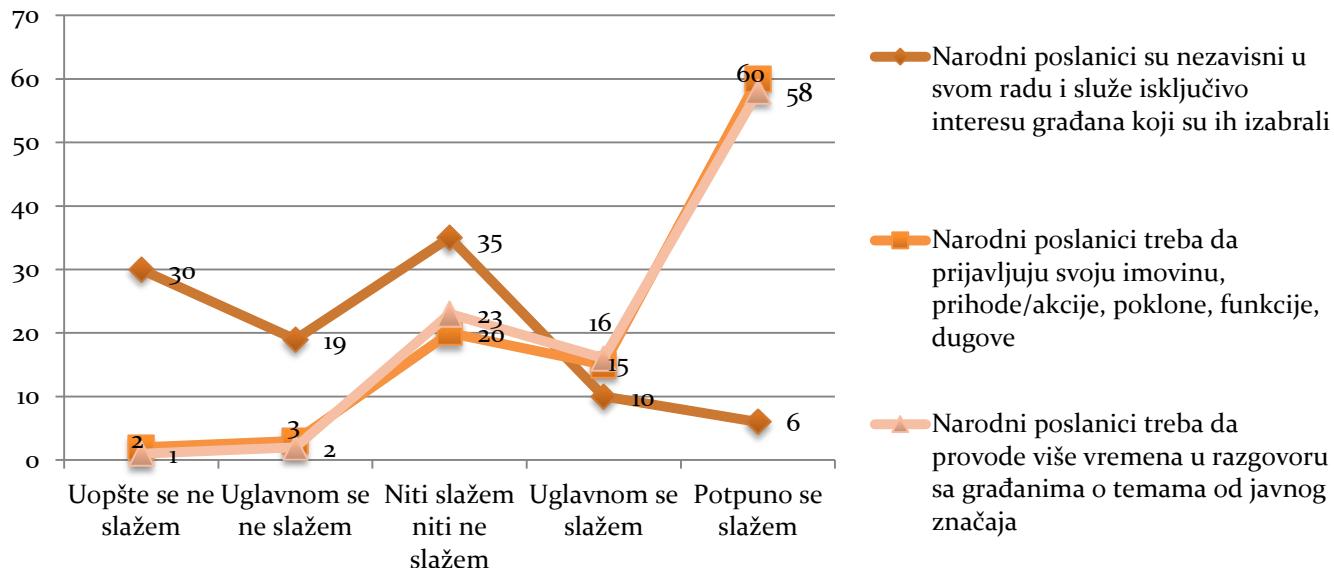
Ispitanici smatraju da bi se ugled Narodne skupštine značajno poboljšao, a rad poslanika dobio na kvalitetu ukoliko bi građani već na izborima mogli da se odluče za to ko će ih predsatvljati u

Parlamentu i ukoliko bi ova vrsta izbora poslanika u Narodnoj skupštini prestala da bude diskreciono pravo vrha političke partije. Zbirno pronalazimo dve trećine ispitanika (66%) koji smatraju da bi se ugled Parlamenta poboljšao ukoliko bi građani imali više upliva u odabir narodnih poslanika.

Usledio je set pitanja u kojima su građani iskazivali svoje stavove o narodnim poslanicima (grafikon 3.5). Tvrđnje koje su trebali da ocene su: *Narodni poslanici su nezavisni u svom radu i služe isključivo interesu građana koji su ih izabrali, Narodni poslanici treba da prijavljuju svu svoju imovinu, prihode/akcije, poklone, funkcije, ugovore i Narodni poslanici treba da provode više vremena u razgovoru sa građanima o temama od javnog značaja*.

Grafikon 3.5. nam pokazuje da **građani Srbije smatraju da treba da budu obavešteni o imovini i prihodima svojih predstavnika u parlamentu (zbirno 75%), kao i da narodni poslanici treba više vremena da provode u razgovoru sa građanima (zbirno 74%)**. Jedino stav da su narodni poslanici nezavisni u svom radu i da služe isključivo interesu građana ispitanici ocenjuju negativno – zbirno skoro polovina ispitanika se ne slaže sa ovom tvrdnjom, 35% ispitanika nema stav, dok se 16% ispitanika slaže sa tvrdnjom. Razlog za ovakvu ocenu se verovatno krije u ideji da se funkcija narodnog poslanika ne može odvojiti od stranačke pripadnosti, te da u tom smislu narodni predstavnici nisu nezavisni.

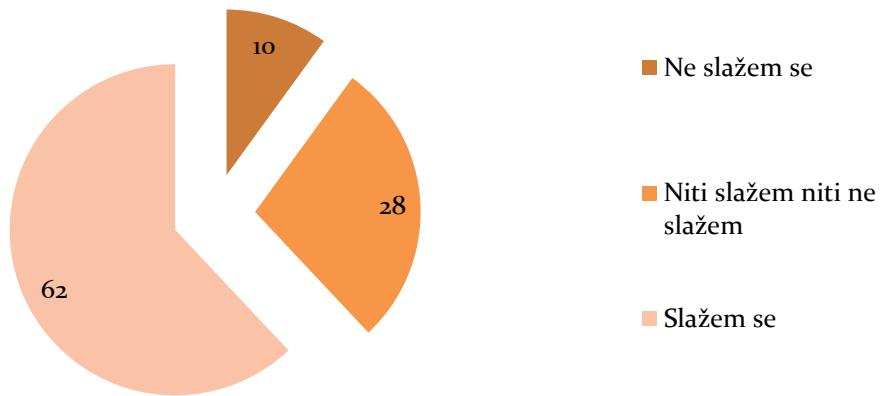
*Grafikon 3.5. Ocena tvrdnji o narodnim poslanicima (u %)*



Najzad, imajući u vidu poslednje izjave premijera Vlade Srbije da će se zalagati za smanjenje broja poslanika u parlamentu, posebno zanimljivo je pitanje *Da li broj poslanika treba svesti na minimum kako bi se smanjili troškovi rada NSRS*. Na grafikonu 3.6. prikazani su odgovori građana – 62% anketiranih građana smatra da broj poslanika treba svesti na minimum

kako bi se smanjili troškovi rada parlamenta, 28% nema stav, dok je samo 10% mišljenja da to ne treba činiti.

Grafikon 3.6. Broj poslanika treba svesti na minimum kako bi se smanjili troškovi rada Narodne skupštine (u %)



#### 4. Odnos građana prema „unutrašnjoj dinamici“ u Narodnoj skupštini

U ovoj celini smo se bavili specifičnošću tema o kojima se diskutuje u Narodnoj skupštini kao i time koliki nivo interesovanja ove teme zavređuju među građanima Srbije – tabela 4.1.

Tabela 4.1 – Koliko se u Narodnoj skupštini diskutuje o sledećim temama?(u %)

Teme za diskusiju u Parlamentu	Istraživački ciklus	Ne zna	Nimalo	Malo	Osrednje	Mnogo	Veoma mnogo
Evropske integracije	2013. godina	11	4	7	25	30	24
	2015. godina	20	6	13	23	24	14
Kosovo	2013. godina	12	4	10	22	29	24
	2015. godina	21	7	14	25	20	13
Borba protiv korupcije i kriminala	2013. godina	10	8	18	29	22	13
	2015. godina	20	13	23	25	13	6
Rad premijera i ministara u Vladi	2013. godina	13	6	16	35	20	11
	2015. godina	20	11	22	26	14	7
Diskriminisane grupe (LGBT, Romi)	2013. godina	13	11	18	31	16	11
	2015. godina	22	12	22	27	10	7
Ekonomski problemi	2013. godina	11	11	28	25	16	9
	2015. godina	19	12	20	26	15	8
Policija, vojska	2013. godina	13	8	23	38	11	7
	2015. godina	21	9	25	31	10	4
Pravosuđe	2013. godina	13	9	27	34	12	4
	2015. godina	22	11	26	29	9	3
Zdravstvo	2013. godina	11	13	30	32	9	5
	2015. godina	20	10	32	27	8	3
Obrazovanje	2013. godina	12	13	30	33	10	3
	2015. godina	21	10	31	24	10	4
Socijalna politika	2013. godina	11	21	31	25	7	5
	2015. godina	20	18	32	20	8	2
Poljoprivredni	2013. godina	Bez podataka za 2013. godinu					
	2015. godina	20	17	40	18	3	2
Zaštiti životne sredine	2013. godina	Bez podataka za 2013. godinu					
	2015. godina	20	17	36	21	4	2

Uvidom u dobijene nalaze može se jasno primetiti da je značajno povećan procenat građana koji nisu u mogućnosti da procene intenzitet bavljenja pojedinim temama unutar Narodne skupštine Republike Srbije. Procenat onih ispitanika koji su prilikom odgovora na ovo pitanje izabrali opciju ne znam/ne mogu da procenim, je veći za celih 10% u odnosu na prethodni istraživački ciklus. Ovaj podatak možemo sagledati iz tri različita ugla: a) među građanima Srbije je došlo do pada interesovanja za skupštinske teme b) jedan deo građana smatra da do njih ne dopire dovoljan broj informacija o tome šta je tačno predmet diskusije u Parlamentu, c)

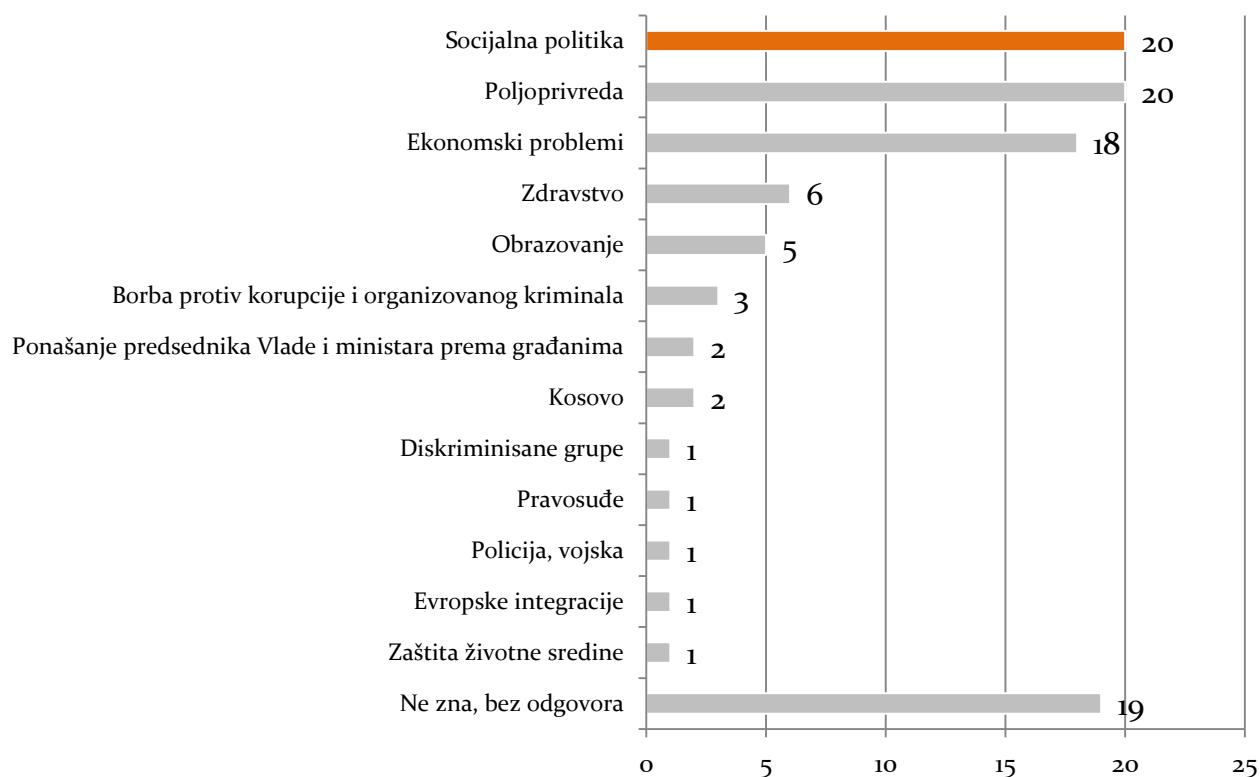
*građani nisu u stanju da naprave procenu o tome koje teme dominiraju prilikom skupštinskih rasprava.*

Sva tri zaključka se mogu uzeti kao osnova pretpostavke da je građanima neophodno ponuditi više informacija koje bi im bile dostupne i lako prijemčive radi njihovog boljeg informisanja, kao i radi podizanja svesti među građanima o važnosti odluka koje se donose u Narodnoj skupštini upravo na osnovu tema koje su predmet diskusije.

Unutar one grupe građana koji su napravili procenu o intenzitetu zastupljenosti pojedinih tema u Narodnoj skupštini provejava stav da se značajno manje raspravlja o takozvanim velikim temama kao što su *Kosovo i Metohija, priključenje Evropskoj uniji i borba protiv korupcije i kriminala*. Kategorija onih ispitanika koji su pre dve godine smatrali da se ovim temama raspravlja mnogo ili veoma mnogo, u ovom istraživačkom ciklusu se smanjila za 16% do 20% kada je u pitanju tematika oko Kosova i Metohije.

Pored tri teme koje smo izdvojili u prethodnom pasusu, 10% građana manje smatra da se u Skupštini u dovoljnoj meri diskutuje i kontroliše rad Premijera i ministara u Vladi. Isti slučaj beležimo i kada je reč o diskriminaciji osetljivih i ranjivih grupa (LGBT populacije, Roma, dece...). Ostale teme čiji intenzitet pominjanja u srpskom Parlamentu smo testirali takođe stagniraju ili beleže blagi pad.

*Grafikon 4.1 – Teme kojim treba dati prioritet u radu Narodne skupštine (u %)*



Većina građana smatra da su teme poput zaštite životne sredine i poljoprivrede nešto o čemu se malo ili nimalo ne govori među poslanicima. Sa ovim se slaže oko dve trećine ispitanika.

Sa druge strane, poljoprivreda se nalazi na prvom mestu kada je reč o temama koje građani izdvajaju među one kojima treba dati prioritet u Narodnoj skupštini – grafikon 4.1.

Poljoprivreda je tema koja je od sve većeg značaja među javnim mnjenjem u Srbiji. O poljoprivredi se govori kroz dva aspekta: *a) kao osnovi za razvoj pojednih regiona i cele zemlje;* *b) kroz sve žustriju polemiku o GMO ishrani i korišćenju GMO semena u gajanju poljoprivrednih dobara.*

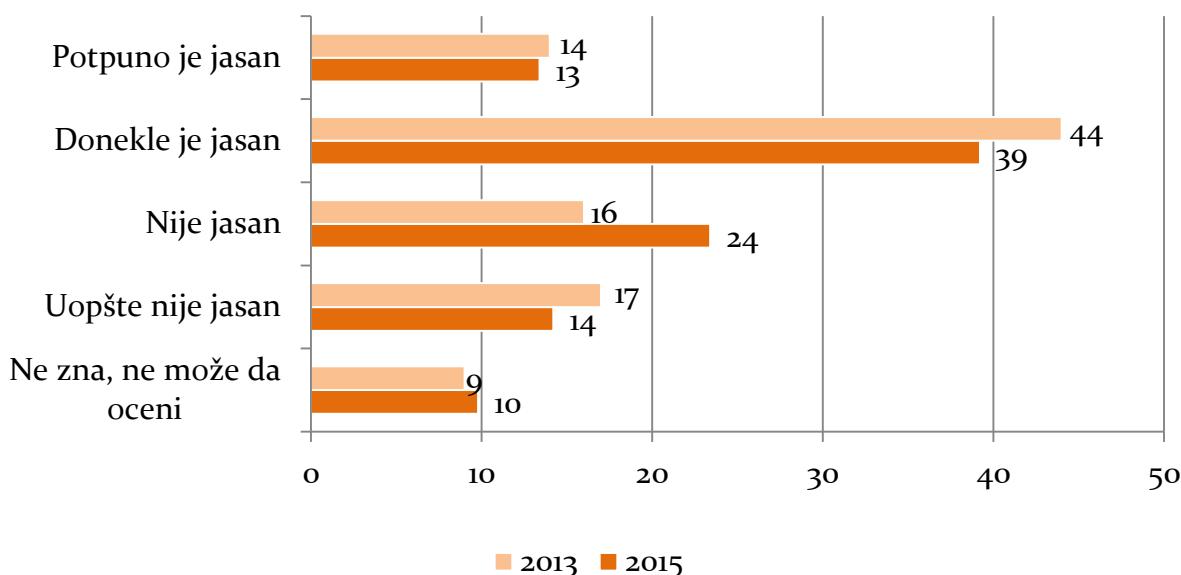
Poljoprivreda deli prvo mesto na listi tema od važnosti sa socijalnim pitanjima što ne predstavlja veće iznenađenje jer su ekonomski problemi, a samim tim i socijalna davanja i rešavanje socijalnih pitanja nešto što predstavlja goruci problem za većinu građana Srbije.

## 5. Stav građana prema radu i funkciji Narodne skupštine

**Upoznatost građana sa radom i osnovnim funkcijama najvišeg predstavničkog tela neophodan je uslov stvarne uključenosti građana u rad ove institucije kao i shvatanja i razumevanja njenog značaja od strane građana.** Najpre je neophodno utvrditi koliko je građanima uopšte jasan rad parlamenta kao najvišeg predstavničkog tela u zemlji. Na grafikonu 5.1. prikazani su odgovori građana iz 2013 i 2015. godine na pitanje *koliko je Vama kao građaninu jasan rad Narodne skupštine?*

Nalazi pokazuju, s jedne strane, da je **mali broj građana koji nemaju stav ili ne mogu da ocene rad Narodne skupštine**, a sa druge, da je **i dalje veći broj onih građana kojima je rad ove institucije donekle ili potpuno jasan od onih kojima to nije (52% naspram 38%)**. Međutim, ono što donekle može biti zabrinjavajuće jeste opadanje broja građana kojima je rad Narodne skupštine jasan u protekle dve godine, odnosno **porast broja građana kojima rad ove institucije nije jasan**. Iako je među građanima kojima nije jasan rad parlamenta najviše domaćica, slabo kvalifikovanih radnika i učenika/studenata i iako se podaci ne menjaju drastično u odnosu na 2013. godinu, ove podatke bi trebalo imati na umu te raditi na sprečavanju daljeg trenda povećanja stepena nerazumevanja rada parlamenta.

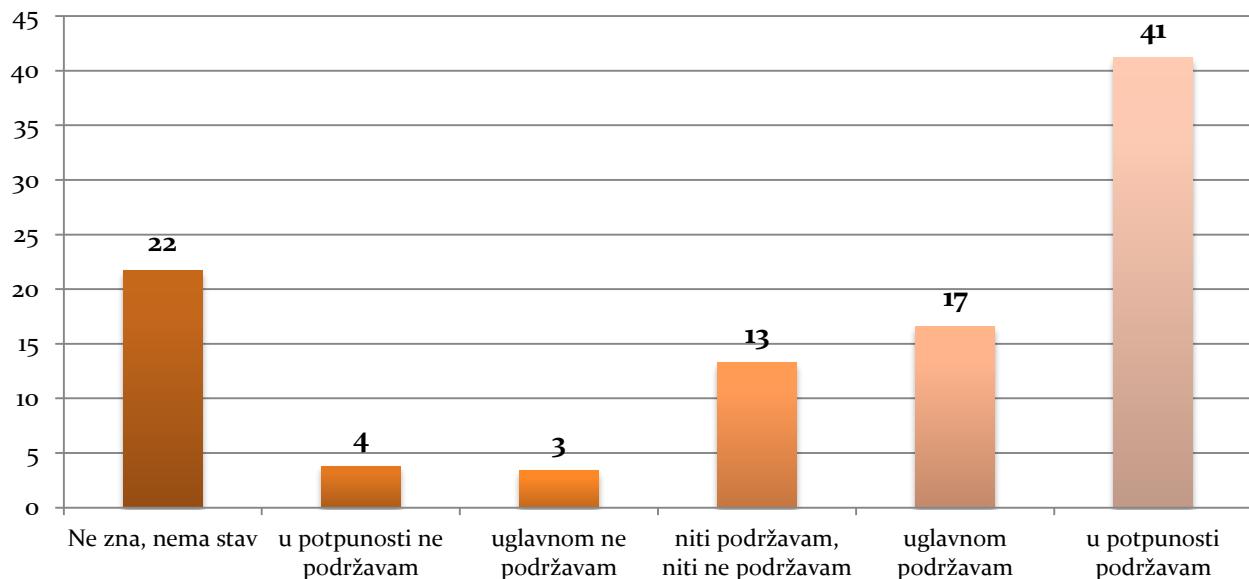
Grafikon 5.1 *Koliko je Vama kao građaninu jasan rad Narodne skupštine, uporedni podaci iz 2013. i 2015. godine (u %)*



Zanimalo nas je i koliko građani teme od opšteg društvenog interesa vide kao prioritete bez obzira na stranačku pripadnost (grafikon 5.2). Stav o ovom pitanju nema 22% ispitanika, dok **najveći deo ispitanih podržava zajednički rad narodnih poslanika - 58%** (od čega čak 41% u potpunosti podržava, a 17% uglavnom podržava saradnju među poslanicima). Drugim rečima, građani smatraju da stranačka pripadnost postaje manje važna kada su u pitanju teme od

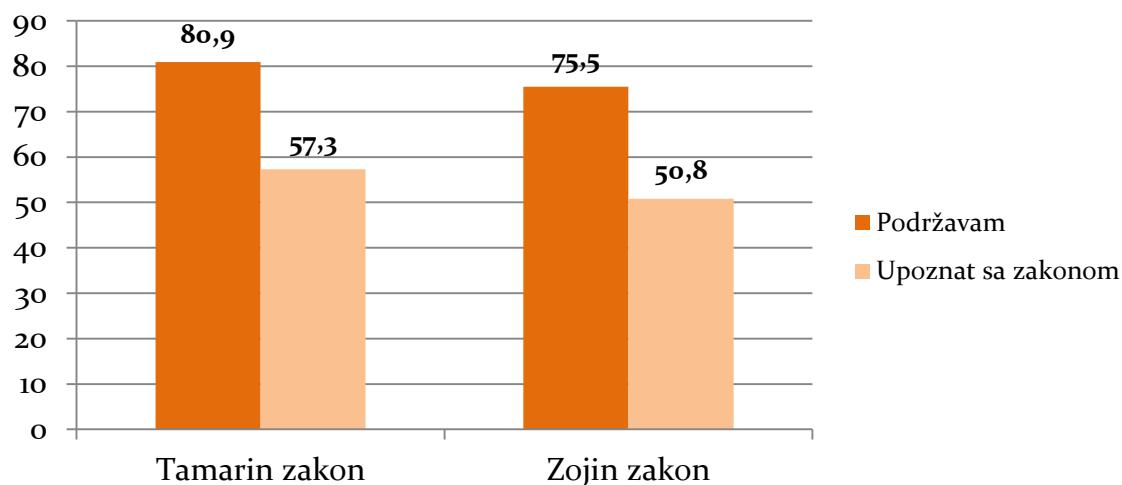
opšteg društvenog značaja. Od onih koji ne podržavaju ovakvo viđenje stvari najviše je domaćica, slabo kvalifikovanih radnika i stručnjaka.

*Grafikon 5.2 Da li podržavate zajednički rad narodnih poslanika na temama od opšteg društvenog interesa bez obzira na stranačku pripadnost (u %)*



Prethodno izneto potvrđuju i sledeći nalazi (grafikon 5.3). Naime, pitali smo građane da li su upoznati sa javnosti poznatim tzv. „Tamarinim“ zakonom i „Zojinim“ zakonom.

*Grafikon 5.3 Upoznatost sa „Tamarinim“ i „Zojinim“ zakonom i % ispitanika koji podržavaju ove zakone*



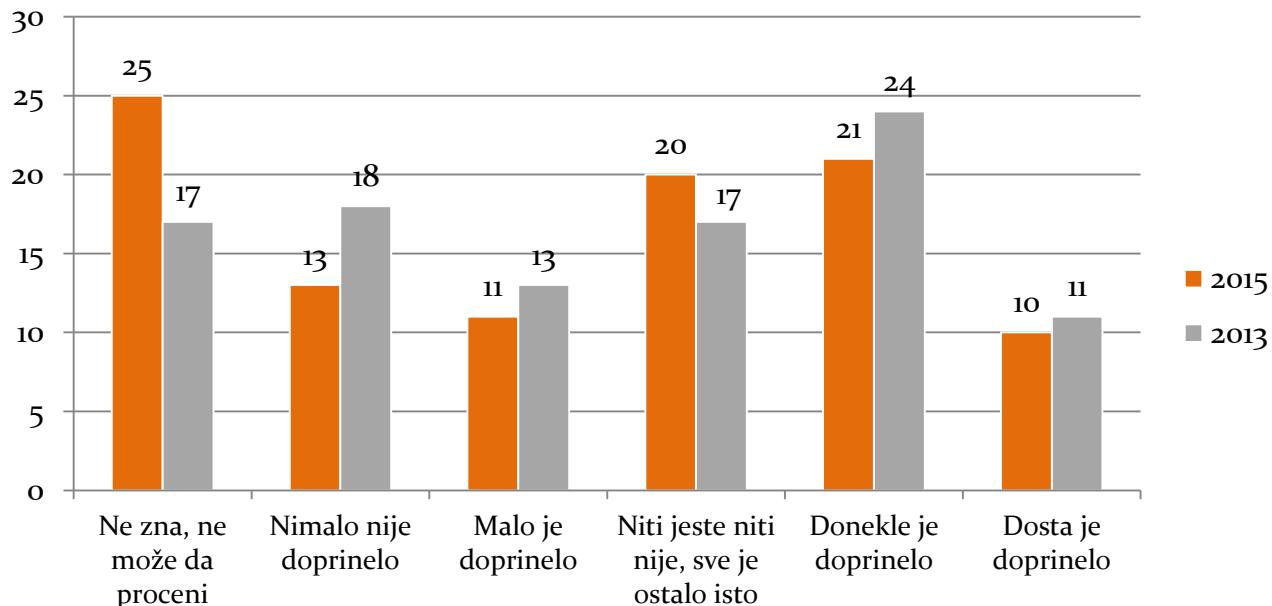
Oba zakona su usvojena početkom 2015. godine - prvi je zapravo Zakon o zaštiti od požara, dok je drugi Zakon o prevenciji i dijagnostici genetičkih bolesti, genetički uslovljenih anomalija i retkih bolesti. Bitno za ove zekone jeste da su inicirani od strane građana i narodnih poslanika

– „Tamarin“ zakon su inicirali roditelji šestoro mladih, koji su stradali 2012. godine u požaru u novosadskoj diskoteci *Kontrast* (među kojima je i Tamara Miladinović, po kojoj je i nazvan zakon), dok su „Zojin“ zakon inicirali roditelji Zoje Miroslavljević, preminule od Batenove bolesti.

Kao što se može jasno uočiti, **više od polovine ispitanih građana upoznati su sa ova dva zakona, sa „Tamarinim“ 57,3%, a sa „Zojinim“ 50,8%**. Takođe, izuzetno veliki broj ispitanih podržava ova dva zakona – **skoro 81% podržava „Tamarin“ zakon, dok skoro 76% podržava „Zojin“ zakon**. U samoj skupštini poslanici vladajuće koalicije i opozicije podržali su usvajanje „Tamarinog“ zakona, a predlagač „Zojinog“ zakona bio je poslanik Dušan Milisavljević, podršku zakonu dale su sve poslaničke grupe, a nijedan poslanik nije bio protiv zakona. Iz prethodno iznetog vidimo, dakle, da i poslanici i građani pitanja od šire društvene važnosti visoko cene i podržavaju.

Izveštaj iz 2013. godine pokazuje da su, kada je u pitanju promena određenih zakonskih pravila o manje zastupljenom polu (ženama) u sazivu parlamenta i njihovom uticaju na rad parlamenta, mišljenja građana bila podeljena. Da ove promene nisu nimalo ili su malo doprinele zbirno je mislilo 31% ispitanika, dok je 35% mislilo da su one donekle ili dosta doprinele radu NSRS. Kada uporedimo odgovore sa poslednjim istraživanjem (grafikon 5.4) vidimo da se slika ne menja drastično.

*Grafikon 5.4 Koliko je povećano učešće žena doprinelo radu Narodne skupštine, u %, uporedni podaci 2013. i 2015. godine*



Poslednji podaci nam pokazuju podeljenost javnog mnenja kada je reč o doprinosu narodnih poslanica. **Zbirno 24% ispitanih misli da učešće žena nije nimalo ili je malo doprinelo radu Narodne skupštine, dok 31% misli da je njihovo prisustvo donekle ili dosta**

doprinelo radu parlamenta. Poredeći sa 2013. godinom, opao je broj onih koji na prisustvo poslanica u Narodnoj skupštini gledaju blagonaklono, ali je još više opao i broj onih koji smatraju da njihovo prisustvo ne doprinosi boljem radu. Najzad, posmatrano prema polovima, ispitane građanke su najviše mišljenja da je prisustvo žena doprinelo radu Narodne skupštine ili da barem nije uticalo (preko polovine ispitаница), dok je krajnje negativna ocena dobijana pre od strane muških ispitаница.

Kada govorimo o funkcijama Narodne skupštine, četiri su osnovne funkcije: zakonodavna (donošenje zakona), kontrolna (nadzor nad radom Vlade i ministarstava), izborna (izbor državnih funkcionera: Vlada, sudije...) i predstavnička (veza sa građanima, kao predstavničko telо). Zanimalo nas je koliko građana prepoznaje ove osnovne funkcije parlamenta i kako ih oni rangiraju prema važnosti.

*Tabela 5.1. Koje su funkcije parlamenta najvažnije, u %*

	Ciklus	Zakonodavna funkcija	Kontrolna funkcija	Izborna funkcija	Predstavnička funkcija
Rang 1	2013. godina	61	18	11	10
	2015. godina	66	16	10	9
Rang 2	2013. godina	21	42	22	16
	2015. godina	20	42	19	19
Rang 3	2013. godina	12	28	38	22
	2015. godina	8	25	43	23
Rang 4	2013. godina	6	13	29	52
	2015. godina	6	17	28	49

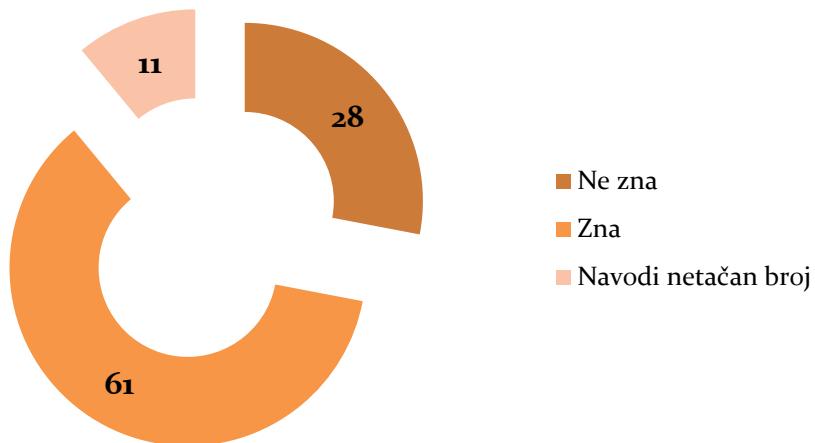
Kao što tabela 5.1. jasno pokazuje, **zakonodavnu funkciju građani smatraju najvažnijom funkcijom (66%)**. Drugim rečima, zakonodavna funkcija je dobila status prvog ranga, kao najvažnijeg. U prvom rangu se nakon zakonodavne funkcije nalazi kontrolna, ali nju je tek 16% ispitnika označilo kao najvažniju funkciju parlamenta. **Rang dva, tri i četiri dobole su sledeće funkcije redom: kontrolna (42%), izborna (43%) i predstavnička (49%).** Konačno, možemo reći da se percepcija i rangiranje funkcija parlamenta nije promenila u odnosu na pre dve godine.

Kako je jedna od osnovnih funkcija parlamenta predstavnička, interesantno je videti sa kakvim znanjem sami građani raspolažu kada je reč o broju narodnih poslanika. Postavili smo pitanje koje je glasilo da li znate koliko ima narodnih poslanika (grafikon 5.5).

**Zaključak je da bi bilo poželjno da građani Srbije budu obavešteniji o tome koliko svojih predstavnika imaju u parlamentu. Iako mali broj građana (11%) navodi pogrešan broj, a 28% navodi tačan broj, čak 61% ispitnika izjavilo je da uopšte ne zna koji je broj**

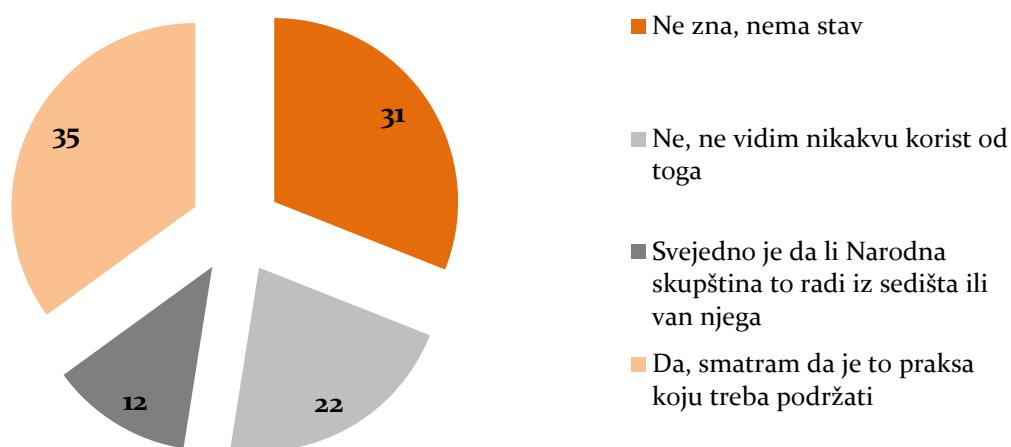
**predstavnika u Narodnoj skupštini. Očekivana i uočena pravilnost je da kako raste stepen obrazovanja raste i verovatnoća da građani kažu tačan broj narodnih poslanika.**

*Grafikon 5.5. Da li znate koliko ima narodnih poslanika? (u %)*



Kontrolna funkcija parlamenta rangirana je kao druga po važnosti od strane građana Srbije, a mi smo ih pitali da li misle da je važno da Narodna skupština posećuje lokalne samouprave i ostale institucije/socijalne ustanove (zatvore, bolnice, ustanove za decu i siromašne) i da na taj način vrši nadzor nad radom Vlade. Odgovori građana su podeljeni. **Nikakvu korist od toga ne vidi 22% ispitanika, 12% smatra da je potpuno irrelevantno da li se ova funkcija vrši iz sedišta ili van njega, dok 35% građana smatra da je to praksa koju treba podržati.**

*Grafikon 5.6. Da li smatrate da je važno da Narodna skupština posećuje lokalne samouprave i ostale institucije/socijalne ustanove i na taj način vrši nadzor nad radom Vlade (u %)*



## 6. Prepoznatljivost i ocena nezavisnih institucija izabranih u Narodnoj skupštini

Narodna skupština predstavlja mesto na kome se biraju tela ili pojedinci koji će se naći na čelu nezavisnih državnih institucija. Važnost ovih organa, koje često nazivaju četvrtom granom vlasti zbog njihove kontrolne uloge, u modernom demokratskom društvu je sve veća.

Sličnu situaciju beležimo i u Srbiji u kojoj je, posle početnih poteškoća u prepoznatljivosti i nešto nižeg interesovanje građana za rad nezavisnih državnih institucija, došlo do značajnog poboljšanja po ovom pitanju.

*Tabela 6.1 – Prepoznatljivost nezavisnih institucija, i prosečna ocena njihovog rada poređenje nalaza 2013 i 2015. godine (u %)*

Nezavisne institucije	Istraživački ciklus	Prepoznatljivost institucije (u %)	Prosečna ocena
Agencija za borbu protiv korupcije (Tatjana Babić)	2013. godina	54	3,19
	2015. godina	50	2,78
Državna revizorska institucija (Radoslav Sretenović)	2013. godina	26	2,69
	2015. godina	32	2,76
Zaštitnik građana (Saša Janković)	2013. godina	39	3,10
	2015. godina	56	3,28
Poverenik za informacije od javnog značaja (Rodoljub Šabić)	2013. godina	32	3,13
	2015. godina	43	3,28
Poverenik za zaštitu ravnopravnosti (Nevena Petrušić)	2013. godina	21	2,79
	2015. godina	30	2,80

U ovom istraživačkom ciklusu jedina institucija koje beleži pad u prepoznatljivosti u odnosu na period od pre dve godine je Agencija za borbu protiv korupcije (sa 54% na 50%). Četiri institucije čiju smo prepoznatljivost testirali su prepoznate od značajno većeg broja ispitanika – tabela 6.1. Pitanje o prepoznatljivosti nezavisnih državnih institucija je praćeno i prosečnom ocenom njihovog rada. Procena rada nezavisnih institucija je omogućena isključivo onim građanima koji su naveli da poznaju njihov rad, a ocene za koje su ispitanici mogli da se odluče su iskazane na skali od 1=nedovoljan do 5=odličan. U tabeli 6.1 (kolona prosečna ocena) su predstavljene prosečne vrednosti za svaku instituciju ponaosob.

I pored pada od 4% u odnosu na prethodno istraživanje, Agencija zajedno sa Zaštitnikom građana predstavljaju institucije koje beleži natpolovičnu prepoznatljivost među građanima Srbije. U ovom trenutku 56% ispitanika tvrdi da je upoznato sa radom institucije Zaštitnika građana. Ovaj podatak dobija na važnosti ako se uzme u obzir činjenica da prosečna školska ocena kojom je ocenjen rad ove institucije iznosi veoma visokih 3,28.

Jedina institucija koja je zavredila istovetnu ocenu, doduše uz nešto niži stepen prepoznatljivosti, jeste institucija Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka

o ličnosti. Nešto više od dve petine ispitanika (43%) koji prepoznaju rad ove institucije smatraju da zavređuje ocenu koja je istovetna oceni koju je dobio Zaštitnik građana. Rad ove dve institucije je u prethodne dve godine ocenjen većom prosečnom ocenom i prepoznat od značajno većeg broja ljudi u odnosu na prethodni istraživački ciklus.

Iako nisu zavredile prosečnu ocenu veću od školske „trojke“, sve ostale institucije, izuzimajući Agenciju za borbu protiv korupcije, su bolje ocenjene nego pre dve godine. Simptomatično je da je Agencija, osim pada u prepoznatljivosti, lošije ocenjena za svoj rad nego pre dve godine.

*Tabela 6.2 – Zadovoljstvo radom nezavisnih institucija, poređenje nalaza 2013 i 2015. godine(u %)*

Nezavisne institucije	Istraživački ciklus	nedovoljan	dovoljan	dobar	vrlo dobar	odličan
Agencija za borbu protiv korupcije (Tatjana Babić)	2013. godina	11	14	34	27	14
	2015. godina	18	21	37	14	10
Državna revizorska institucija (Radoslav Sretenović)	2013. godina	16	28	32	19	5
	2015. godina	18	19	38	19	6
Zaštitnik građana (Saša Janković)	2013. godina	12	17	34	25	12
	2015. godina	10	15	30	27	18
Poverenik za informacije od javnog značaja (Rodoljub Šabić)	2013. godina	10	19	31	27	13
	2015. godina	9	16	30	27	18
Poverenik za zaštitu ravnopravnosti (Nevena Petrušić)	2013. godina	19	19	33	21	8
	2015. godina	14	24	37	18	7

Agencija je uz Poverenika za zaštitu ravnopravnosti, institucija čiji je rad najveći procenat građana ocenio nedovoljnim i jedva dovoljnim – tabela 6.2. Istovremeno, kod ove dve institucije beležimo i najmanji procenat ispitanika koji su njihov rad ocenili kao vrlo dobar ili odličan.

Logično, najveći procenat ispitanika koji su rad jedne institucije ocenili vrlo dobrim ili odličnim pronalazimo kod Zaštitnika građana i Poverenika za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti.

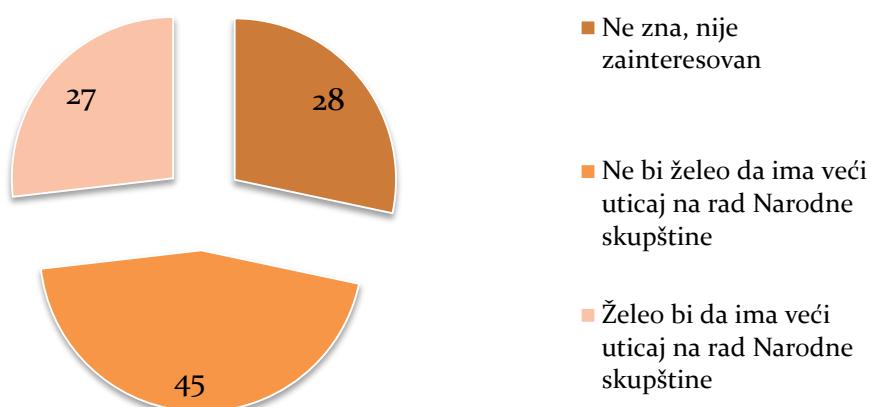
## 7. Uticaj građana na rad Narodne skupštine

Participativna demokratija, odnosno učešće i uključivanje građana u rad predstavničkih tela doprinosi povećanju efikasnosti i svrshodnosti same predstavničke demokratije. Kontinuirano učešće građana u političkom procesu, a ne samo u toku izbora, zavisi kako od institucija na kojima je da obezbede nesmetano učešće građana, ali takođe i od samih građana, odnosno njihove želje i percepcije važnosti same participacije.

Kada smo građane pitali da li bi želeli da imaju veći uticaj na rad parlamenta, **najveći broj ispitanih ne bi želeo da ima veći uticaj na rad Narodne skupštine – 45% ispitanika**. S obzirom na ovako visok procenat onih koji ne bi želeli da imaju veći uticaj na rad Narodne skupštine, postavlja se pitanje da li je po sredi njihova politička nezainteresovanost i izborna apstinencija ili uverenje da Narodna skupština zadovoljavajuće radi svoj posao, te da i nema potrebe za većim učešćem građana. **Rezultati pokazuju da od ukupnog broja onih koji su rekli da ne žele da imaju veći uticaj na rad Narodne skupštine veliki broj građana smatra da je rad parlamenta u poslednje dve godine ostao na istom nivou, što govori o nezainteresovanosti i/ili uverenju da svojim većim učešćem ne mogu uticati na skupštinski rad.** Ipak, **gotovo trećina ispitanika koji nisu zainteresovani za učešće smatra da se rad Narodne skupštine u poslednje dve godine poboljšao**.

Međutim, ni broj onih koji su izrazili želju za većim učešćem u Narodnoj skupštini nije zanemarljiv i on iznosi 27% i to su pre svega osobe sa mesečnim prihodima iznad prosečnog i u najvećem broju slučajeva stručnjaci, službenici i tehničari, dok su studenti/učenici, domaćice i NK i PK radnici najnezainteresovaniji. U tom smislu, možemo zaključiti da se zapravo želja i potreba građana Srbije za većim učešćem u radu parlamenta nije drastično promenila u odnosu na istraživanje obavljeno pre dve godine (gde je 30% onih koji su izrazili želju za učešćem u skupštinskom radu, 44% ne bi želelo veći uticaj, a 26% ne zna ili nije zainteresovano).

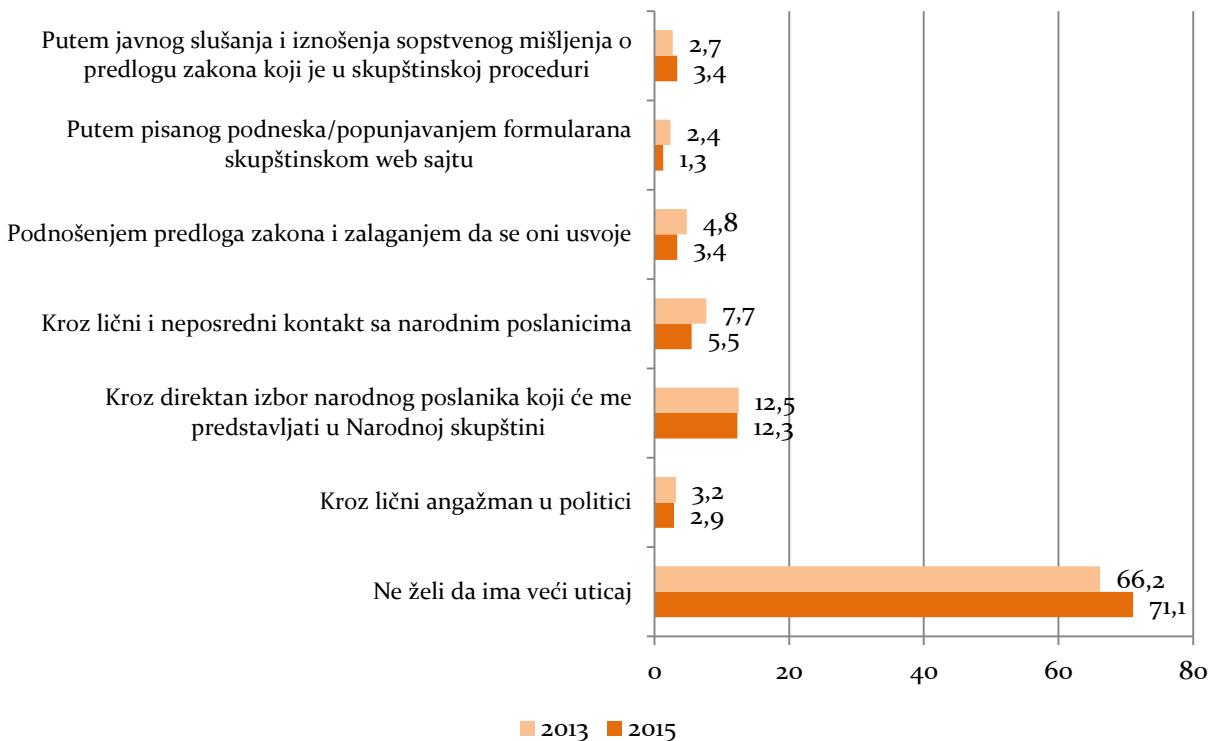
*Grafikon 7.1. Da li biste želeli da imate veći uticaj na rad Narodne skupštine (u %)*



Kao i pre dve godine, rezultati pokazuju da je i dalje neophodno dodatno ojačati vezu između narodnih poslanika i građana. Na grafikonu 7.1. prikazani su odgovori građana na pitanje na koji način bi hteli da ostvare veći uticaj na rad Narodne skupštine. **Zaključak se gotovo ne menja u odnosu na onaj od pre dve godine – građani i dalje smatraju da svoj uticaj mogu povećati najviše direktnim izborom narodnog poslanika koji će ih predstavljati u Narodnoj skupštini (12,3%).**

Iako raste broj onih koji ne žele da imaju veći uticaj, od preostalih načina putem kojih bi građani želeli da utiču na rad parlamenta izdvajaju se lični i neposredni kontakt sa narodnim poslanicima, podnošenje predloga zakona i javno slušanje i iznošenje sopstvenog mišljenja o predlogui zakona. Posebno značajan jeste porast broja onih koji kao jedan od načina vide i javno slušanje, odnosno prepoznavaju prakse javnog slušanja kao način putem koga građani mogu da participiraju u radu Narodne skupštine.

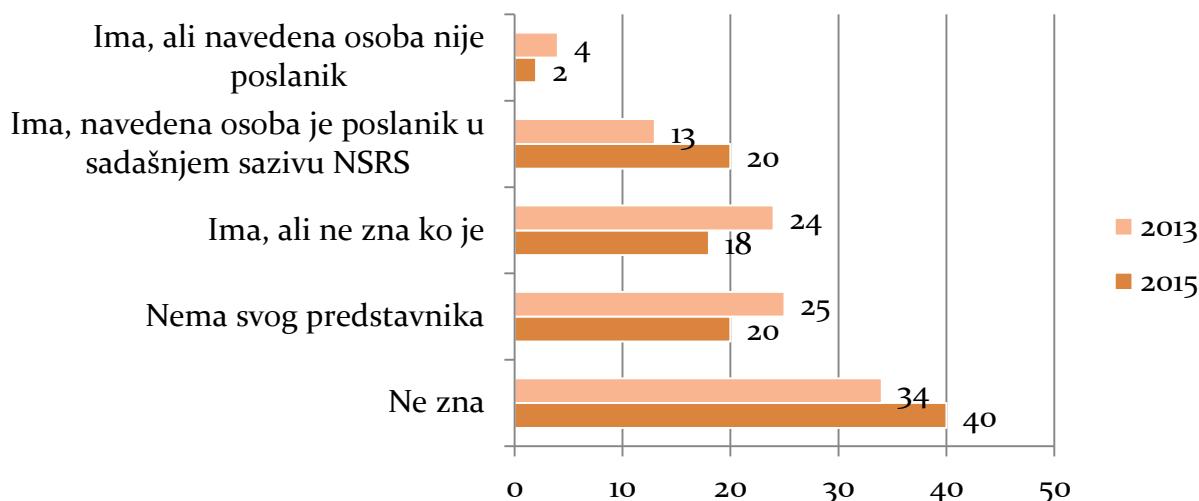
*Grafikon 7.2. Na koji način biste želeli da ostvarite veći uticaj na rad Narodne skupštine, uporedni podaci istraživanja iz 2013. i 2015. godine (u %)*



Nezaposleni (42%) i penzioneri (26%) su najzastupljenija grupa od onih koji preferiraju direktni izbor poslanika, a potom slede zaposleni kod privatnika (18%), dok je ovaj način građanske participacije najmanje privlačan zaposlenima u državnoj i opštinskoj/gradskoj administraciji (9,5%, odnosno 4%). Od onih koji javno slušanje prepoznavaju kao jedan od načina većeg učešća, najviše je nezaposlenih, penzionera i građana zaposlenih kod privatnika.

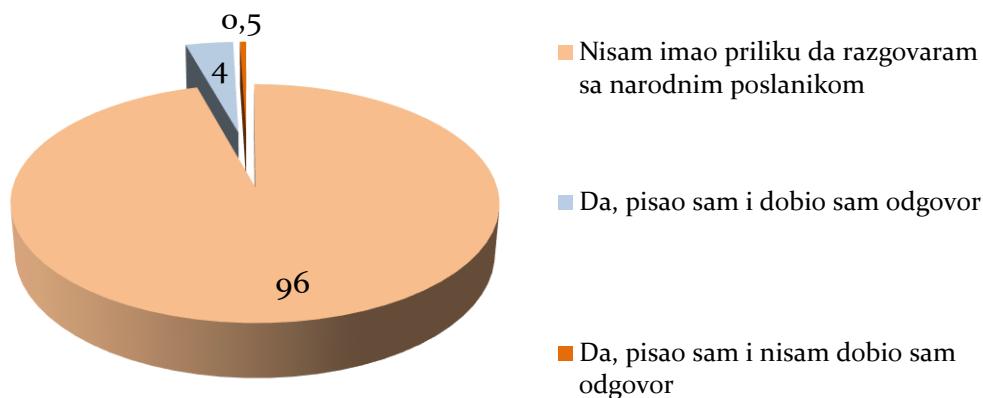
Pitali smo građane i *Da li se u sadašnjem sazivu Narodne skupštine nalazi barem jedan narodni poslanik iz Vašeg grada/opštine* (grafikon 7.3). Od ukupnog broja ispitanika 40% nije znalo da odgovori na ovo pitanje; **20% građana kaže da iz svog grada nema narodnog poslanika u parlamentu, dok 18% kaže da ima svog predstavnika ali on ne zna ko je.** Dok je 2013. godine samo 13% ispitanih znalo da navede ime te osobe i da ona zaista bude u sazivu parlamenta, nakon dve godine ovaj broj se povećava (20%), a procenat onih ispitanika koji navode ime poslanika koji više nije na toj funkciji je samo 2%. Kao i prilikom analize rezultata dobijenih pre dve godine, treba i sada podsetiti da ove rezultate treba uzeti sa rezervom, jer je u Srbiji zastupljen proporcionalni izborni sistem, sa jednom izbornom jedinicom. Iz tog razloga ne može se do kraja govoriti da jedan narodni poslanik predstavlja baš taj grad ili opštinu.

*Grafikon 7.3. Da li se u sadašnjem sazivu Narodne skupštine nalazi barem jedan narodni poslanik iz Vašeg grada/opštine (u %), uporedni podaci 2013. i 2015. godine*



Iako je kao jedan od načina većeg uključivanja građana u skupštinski rad navođen i lični i neposredni kontakt sa narodnim poslanicima, građani ne praktikuju korišćenje mogućnosti da postave pitanje narodnom poslaniku na zvaničnom sajtu Narodne skupštine (grafikon 7.4). Kao što se može videti, **čak 96% ispitanika kaže da nije imalo priliku da razgovara sa narodnim poslanikom, 4% je pisalo i dobilo odgovor, dok je manje od 1% ostalo uskraćeno za odgovor.**

Grafikon 7.4. Da li ste Vi lično razgovarali sa nekim narodnim poslanikom?(u %)



U istraživanju pronalazimo mali broj građana koji su uopšte kontaktirali poslanike (**nepunih 5%**). Neki od poslanika koji su kontaktirani i koji su uzvratili odgovorom na postavljeno pitanje su: ***Veroljub Arsić, Nenad Čanak, Aleksandar Čotrić, Dragan Jovanović, Boban Birmančević***, mada ispitanici navode i bivše poslanike. Sa druge strane, pojedinim ispitanicima odgovor nisu pružili ***Maja Gojković, Igor Bećić, Muamer Bačevac i (opet) Veroljub Arsić***.

Treba imati na umu da je broj poslanika koji su realno kontaktirani još manji od projektovanih 5%, jer među građanima koji su naveli da su imali kontakt sa poslanicima, njih 11 u apsolutnim ciframa je navelo osobe koje ne pripadaju aktuelnom sazivu srpskog parlamenta.

## 8. Aktivizam građana

U skladu sa istraživačkim okvirom koji je napravljen za prethodno istraživanje, poseban set pitanja se odnosio na ispitivanje aktivizma građana, odnosno na ispitivanje mere u kojoj građani participiraju (ili su participirali) u različitim organizacijama i događajima koji su po svojoj prirodi bliski Narodnoj skupštini.

Građanima je ponuđena lista od pet organizacija/događaja/aktivnosti, a u uporednom prikazu rezultata iz oba ciklusa istraživanja, nameću se dva osnovna zaključka: **prvo, i dalje je veoma nizak broj onih koji nisu imali stav (bez odgovora) – između 4 i 6%, i drugo, situacija praktično uopšte nije promenjena u periodu koji je prošao između dva istraživanja.**

**Najveću participaciju građana primećujemo na tri početna nivoa: 27% građana je posetilo lokalnu skupštinu kao građanin, 20% je bilo ili je još uvek član neke od stranaka u Srbiji i 18% je učestvovalo u radu mesne zajednice.** Svega 6% građana je posetilo Narodnu skupštinu, odnosno 4% je učestvovalo u radu lokalne skupštine kao predstavnik političke stranke. **Ohrabruje podatak da raste broj onih koji su posetili lokalnu (gradsku ili opštinsku) skupštinu kao građani, sa 24% 2013. godine, na sadašnjih 27%.**

*Tabela 8.1. Aktivizam građana (u %)*

Da li ste ikada...		BO	Ne	Da
Učestvovali u radu mesne zajednice	2013. godina	5	78	17
	2015. godina	6	78	16
Posetili lokalnu (gradsku ili opštinsku) skupštinu kao građanin	2013. godina	4	72	24
	2015. godina	6	67	27
Bili (ili ste još uvek) član političke stranke	2013. godina	6	74	20
	2015. godina	6	75	18
Učestvovali u radu lokalne skupštine kao predstavnik političke stranke	2013. godina	6	90	4
	2015. godina	6	90	4
Posetili NSRS kao građanin	2013. godina	5	89	6
	2015. godina	5	89	6

### 8.1.Javna slušanja i sednice skupštinskih odbora van sedišta Narodne skupštine

Javno slušanje je jedan od najznačajnijih instituta u modernom parlamentarizmu. Ono ima veliki značaj i važnost za ostvarenje kontrolne i zakonodavne funkcije parlamenta, i u Srbiji je definisano i uređeno normativnim propisima. Ipak, **istraživanje sprovedeno u maju 2013.**

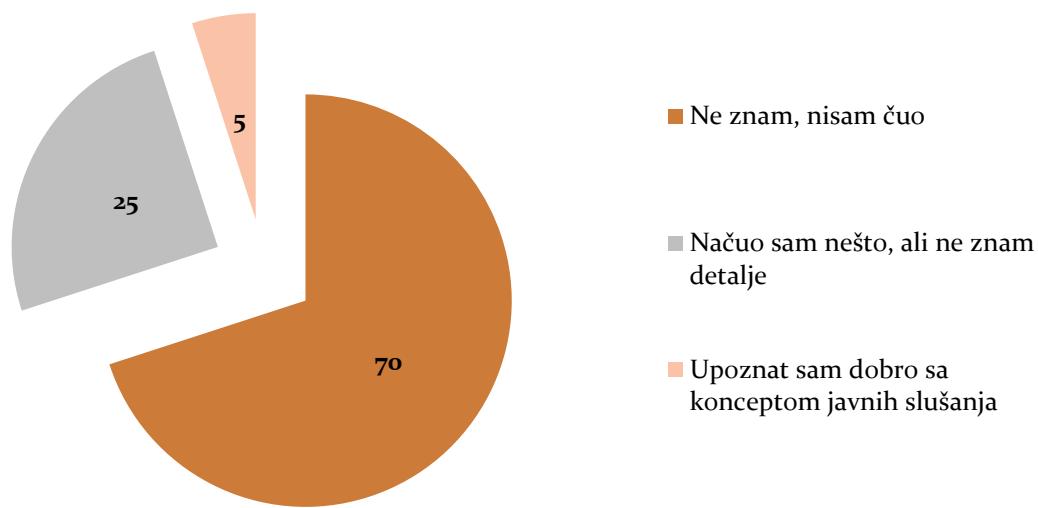
**godine je pokazalo da ono među građanima Srbije nije prepoznato, niti je dovoljno korišćeno - tek 3% ispitanih je do tog momenta učestvovalo u javnim slušanjima.**

Stoga je u ovom istraživanju kreiran poseban set pitanja koji se odnosio upravo na detaljnije ispitivanje upoznatosti građana sa ovim institutom. *Građane smo pitali da li znaju šta su javna slušanja, da li su u njima učestvovali ili su ih pratili, kao i da li bi bili zainteresovani da u budućnosti uzmu učešće u njima i pod kojim uslovima.*

**Svega 5% građana je upoznato sa konceptom javnih slušanja, dok je svaki četvrti „načuo nešto, ali ne zna detalje“.** I dalje visok procenat, 70% ispitanika, uopšte nije čulo za ovaj institut, što je podatak koji se može tumačiti dvojako: a) građani nisu dovoljno zainteresovani za ozbiljnije uključivanje u ovaj proces, b) neophodno je intenzivirati promociju ove prakse kako bi što veći broj građana bio uponat sa njom i kako bi shvatili sve benefite učešće u javnim slušanjima. Činjenica je da su javna slušanja novina u skupštinskom radu i da je neophodno vreme i strpljenje kako bi građani prihvatali i otpočeli sa korišćenjem ove prakse.

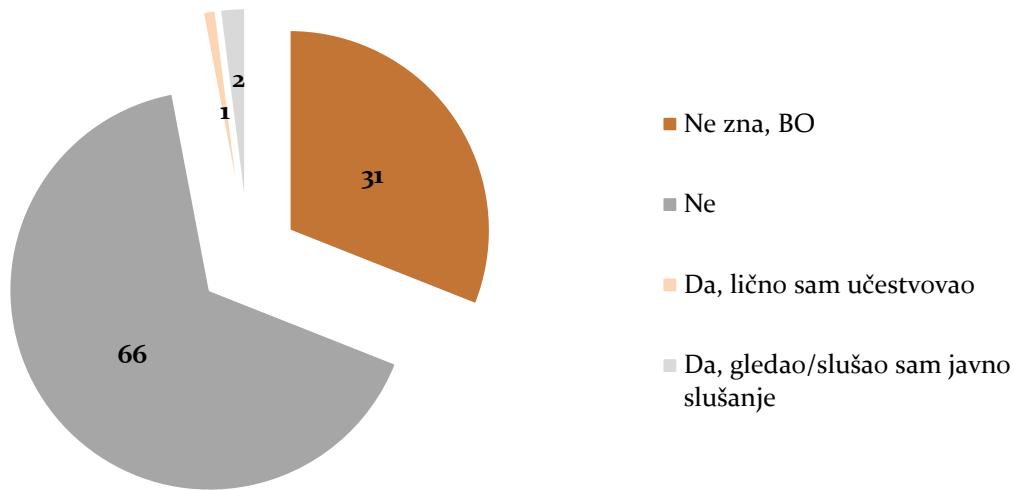
Najveći udeo u kategoriji onih koji su dobro upoznati sa konceptom javnih slušanja čine bolje obrazovani, stručnjaci i kvalifikovani/visoko kvalifikovani radnici, kao i pripadnici starosne dobi od 40 do 49 godina.

*Grafikon 8.1. Upoznatost građana sa konceptom javnih slušanja (u %)*



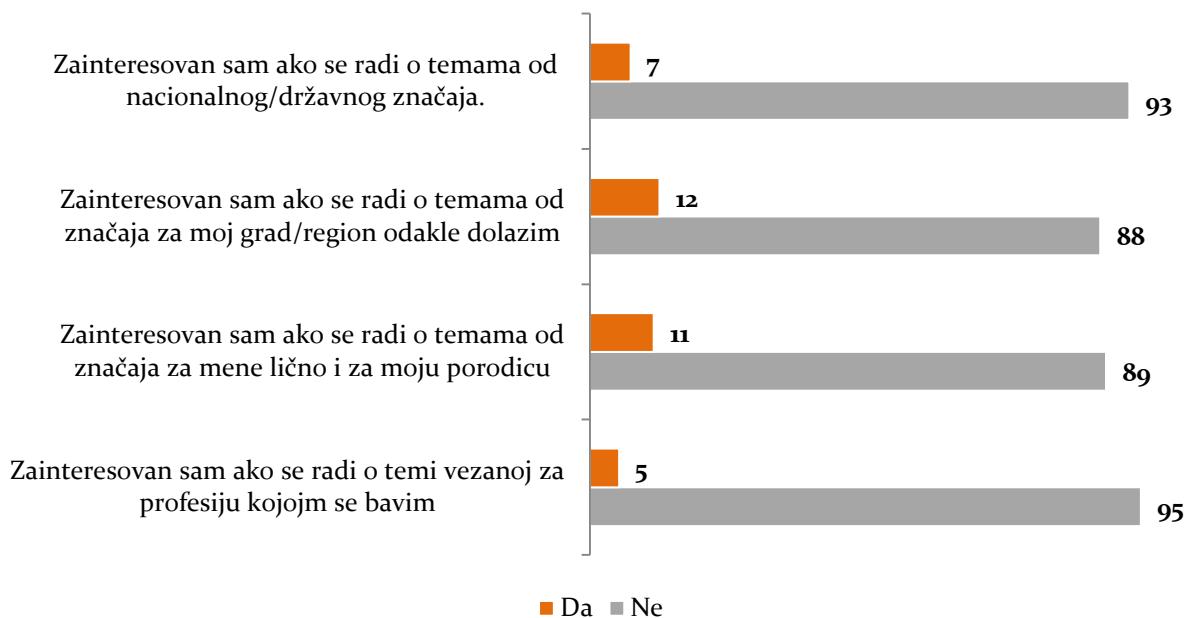
Posebno važan nam je pokazatelj o obimu u kome su građani učestvovali u javnim slušanjima, odnosno koliko su ih pratili (putem skupštinskog web sajta, izveštaja u vestima, informativnim emisijama i kroz druge kanale). **U javnim slušanjima je lično učestvovalo svega 1% građana, dok ih je gledalo/slušalo ukupno 2%.** Bez odgovora je bilo oko 30% ispitanika, dok su dve trećine ispitanika potvrdile da nikada nisu učestvovale ili pratile ovaj institut.

Grafikon 8.2. Učestvovanje građana u javnim slušanjima (u %)



Povezano sa ovim je i sledeće pitanje, u kome smo od građana tražili da izaberu u kojim bi uslovima pristali (i da li bi pristali) da budu učesnici javnih slušanja. Uslovi (opcije) koje su ponuđene bile su: *Nisam uopšte zainteresovan; Zainteresovan sam ako se radi o temi vezanoj za profesiju kojom se bavim; Zainteresovan sam ako se radi o temama od značaja za mene lično i za moju porodicu; Zainteresovan sam ako se radi o temama od značaja za moj grad/region odakle dolazim; Zainteresovan sam ako se radi o temama od nacionalnog/državnog značaja.*

Grafikon 8.3. Uslovi pod kojima bi građani uzeli učešće u javnim slušanjima (u %)

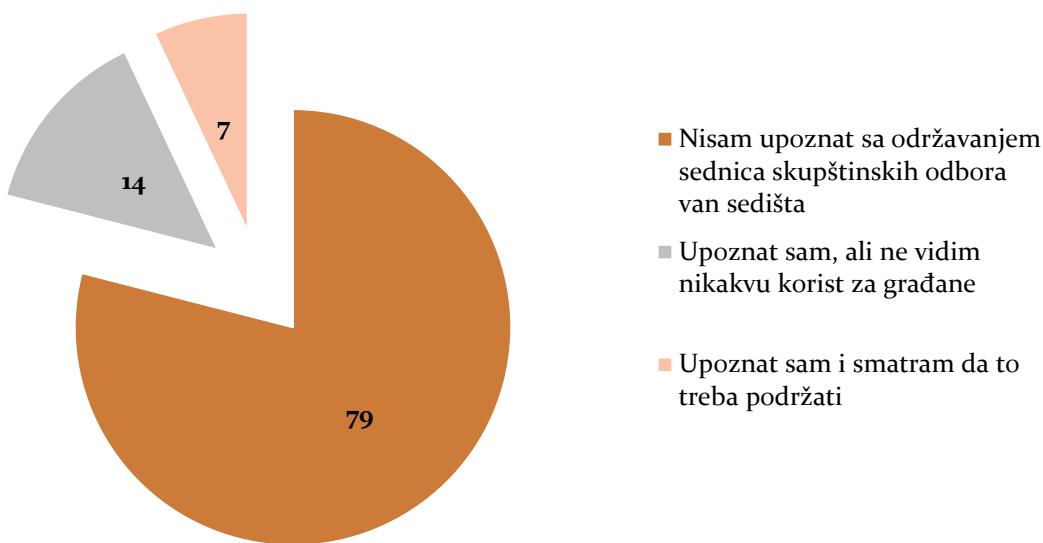


Najniži procenat ispitanika koji bi pristali da učestvuju u javnim slušanjima bi to uradilo ukoliko bi tema bila povezana sa njihovom profesijom – tek svaki dvadeseti. Nešto više ispitanika, svaki petnaesti, učestvovao bi u javnim slušanjima sa temom od nacionalnog ili državnog značaja, dok bi svaki deveti to uradio kada bi bilo reči o temama od ličnog značaja. Najviše ispitanika bi u javnim slušanjima uzeo učešće ukoliko bi teme bile povezane sa gradom ili regionom odakle dolaze – 12%.

Ukrštanjem ovih podataka sa demografskim karakteristikama ispitanika, pokazuje se da na frekvenciju potvrđnih odgovora u ovim pitanjima dominantno utiču ispitanici sa završenom srednjom ili nekom višom školom, ali i nezaposleni i penzioneri.

Konačno, građane smo pitali i da li su upoznati sa održavanjem **sednica skupštinskih odbora van sedišta (Beograd)**, te za njihovo mišljenje o ovakvoj praksi, koja između ostalog za cilj ima i približavanje poslanika građanima, odnosno povećanje transparentnosti rada samih poslanika, ali i opštinskih odbora.

*Grafikon 8.4. Upoznatost građana sa održavanjem sednica skupštinskih odbora van sedišta NSRS (u%)*



S obzirom na to da ova praksa u Srbiji predstavlja novinu i da je praktično u povoju, ne čudi podatak da sa njenim konceptom nije upoznato skoro četiri petine ispitanika (79%), dok još 14% ne prepoznaće nikakvu korist od nje. Svega 7% ispitanika poznaće koncept i prepoznaće njegove dobre strane (podržava ga), u čemu pretežu visoko obrazovani ispitanici i oni koji pripadaju krugu ljudi sa boljim društvenim položajem.

## 9. Poverenje u institucije

Poverenje u institucije je poslednjih godina sve više predmet političke debate u Srbiji. Samo poverenje je psihološka kategorija (očekivano ponašanje drugih u odnosu na nas), ali i etička kategorija (kako drugi „treba“ da se ponašaju s obzirom na određene moralne standarde).<sup>3</sup> Poverenje građana u institucije sistema neki autori tumače kao osnovni indikator legitimnosti sistema, pre nego same izbore. Sistem se smatra legitimnim ukoliko građani pozitivno ocenjuju funkcionisanje njegovih institucija, a ovakve ocene su zapravo izraz uverenja da institucije deluju u skladu sa temeljnim uverenjima, interesima i aspiracijama građana.<sup>4</sup> Kako su institucije bezlične, osnova na kojoj počiva poverenje u institucije zapravo je društvena konvencija koja počiva na zakonima, pravilima i standardima.

Istraživanja pokazuju da u Republici Srbiji u poslednjih 25 godina gotovo da nije bilo perioda kada se Narodna skupština mogla pohvaliti visokim poverenjem. Jedine institucije koje su se uvek nalazile pri vrhu i beležile veliki stepen poverenja među građanima jesu crkva, vojska i policija.

Tabela 9.1. pokazuje poverenje građana u institucije, gde se može videti **da su tradicionalno tri institucije kojima građani pružaju najviše poverenja (redom) crkva (61%), vojska (58%) i policija (48%)**. Istraživanje iz 2013. godine je pokazalo blagi pad poverenja u crkvu, pa je ona bila na drugom mestu, dok je vojska bila na prvom a predsednik na trećem mestu. Poslednji podaci govore o vraćanju natpolovičnog poverenja u crkvu i vojsku, dok instituciji predsednika opada poverenje (sa 52% 2013. na 37% 2015.).

Vlada Republike Srbije je na četvrtom mestu (39%), dok je 2013. godine bila na šestom mestu (ali sa 43% građana koji joj daju poverenje). Dakle, **za razliku od pre dve godine, vraća se poverenje u tradicionalne institucije, po ustaljenom rasporedu, ali uopšte uzev građani Srbije imaju manje poverenja u institucije nego pre dve godine. Institucije kod kojih preteže nepoverenje u odnosu na poverenje su političke stranke (55% građana nema poverenje), mediji i narodni poslanici (sa po 42%) i sudstvo (41%)**.

Ako posmatramo tabelu 9.1. može se reći da vododelnicu na tabeli predstavlja poverenje u zdravstveni sistem, gde su građani gotovo idealnotipski ravnomerno podeljeni između onih koji imaju i onih koji nemaju poverenja u zdravstveni sistem, dok sve institucije koje se u tabeli nalaze ispod zdravstvenog sistema beleže veći stepen nepoverenja nego poverenja: Narodna skupština, narodni poslanici, sudstvo, tužilaštvo, mediji, nevladin sektor i političke stranke.

<sup>3</sup> Bešić, Miloš (2011) „Politički i situacioni prediktori poverenja u institucije“ u: Godišnjak br. 6, FPN, Beograd.

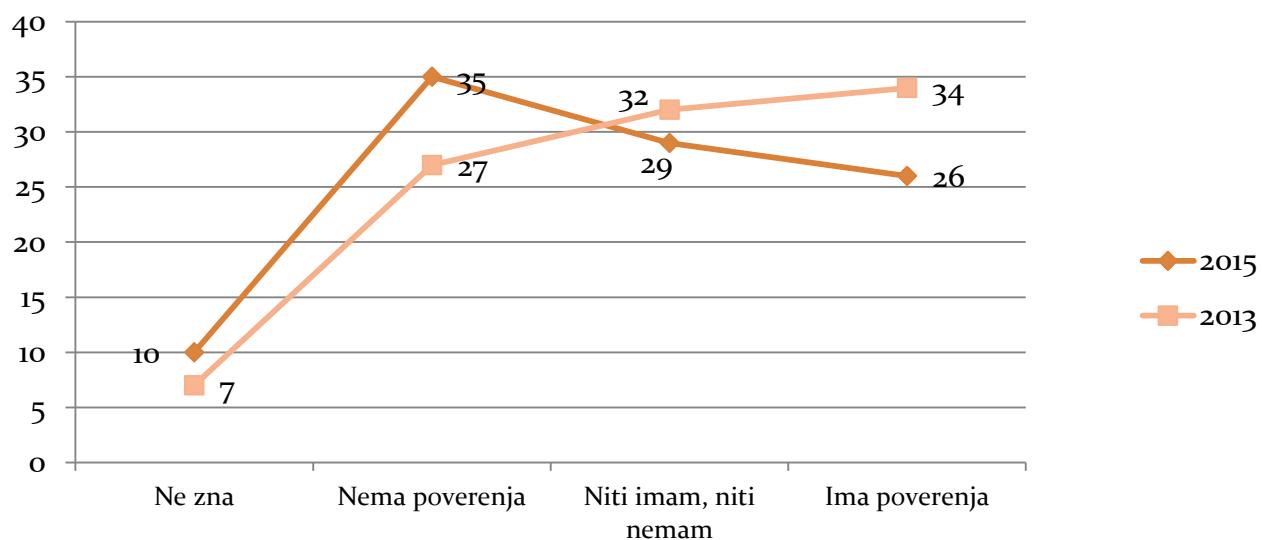
<sup>4</sup> Slavujić, Zoran (2010) „Institucije političkog sistema – umesto simboličkog izraza prava građana da vladaju, sredstvop vladavine nad građanima“, u: Kako građani Srbije vide tranziciju, CeSID, CSSD, FES, Beograd.

Tabela 9.1. Poverenje u institucije (u %)

	Ne znam	Nema poverenja	Niti imam, niti nemam poverenja	Imam poverenja
Crkva, verska ustanova	7	14	18	61
Vojska	8	14	20	58
Policija	6	21	25	48
Vlada Republike Srbije	7	28	26	39
Predsednik Republike Srbije	7	34	22	37
Obrazovni sistem (univerziteti, škole,...)	7	27	29	37
Zdravstveni sistem (bolnice, DZ...)	6	31	32	31
Narodna skupština Republike Srbije	10	35	29	26
Narodni poslanici	9	42	29	20
Sudstvo	9	41	30	20
Tužilaštvo	11	37	30	22
Mediji	8	42	31	19
Nevladin sektor	18	40	28	14
Političke stranke	9	55	25	11

Kada govorimo o poverenju u Narodnu skupštinu (grafikon 9.1.) uočavamo da u poređenju sa 2013. godinom opada broj ispitanika koji daju poverenje ovoj instituciji (za 8%), odnosno za isti procenat raste broj ispitanika koji nemaju poverenje u parlament. Ipak, može se reći da je mišljenje građana podeljeno sa blagom prednošću u korist anketiranih koji pokazuju nepoverenje – 35% tvrdi da nema poverenja u Narodnu skupštinu, 26% tvrdi suprotno, odnosno da ima poverenja, dok je 29% ispitanika neodlučno.

Grafikon 9.1. Poverenje u Narodnu skupštinu, uporedni podaci (u %)



Pritom, od onih koji daju poverenje ovoj instituciji nazastupljeniji su ispitanici sa završenom osnovnom i dvogodišnjom ili trogodišnjom srednjom školom, dok natpolovičnu većinu od onih koji nemaju poverenje u Narodnu skupštinu čine ispitanici sa završenim fakultetom ili višom školom.

*Tabela 9.2. Promena u poverenju u institucije (u %)*

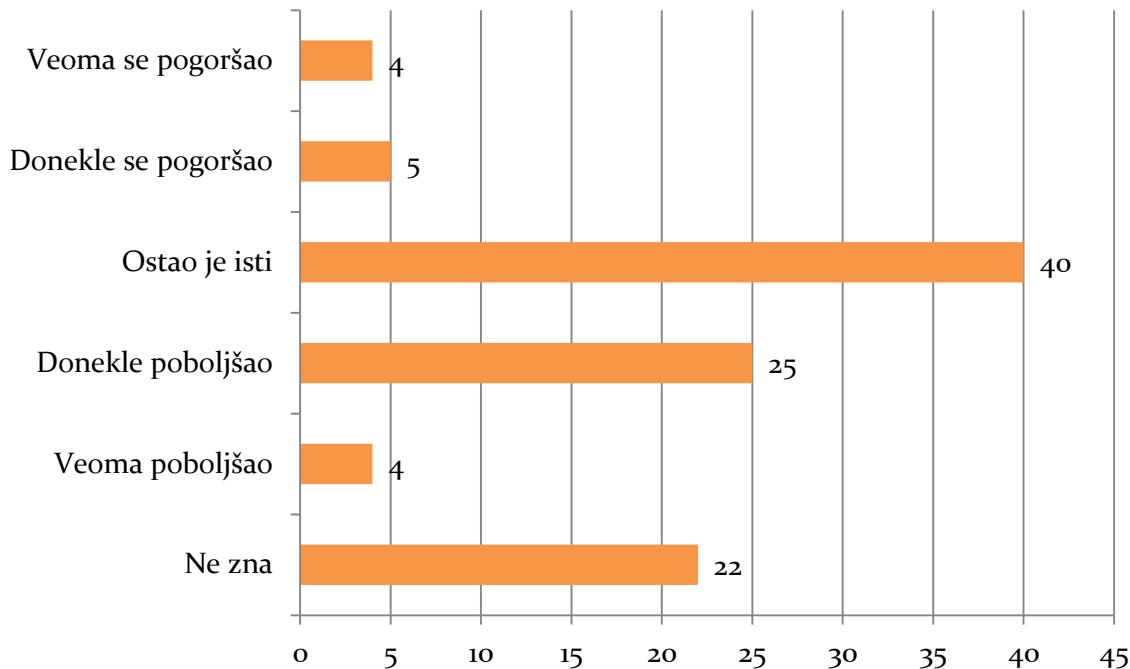
		Ne znam	Nema poverenja	Niti imam, niti nemam	Imam poverenja
Republička Vlada	2011	3	47	30	20
	2013	5	26	27	43
	2015	7	28	26	39
Republička skupština	2011	3	53	28	16
	2013	7	27	32	34
	2015	10	35	29	26
Obrazovni sistem	2011	4	28	28	40
	2013	7	25	23	45
	2015	7	27	29	37
Zdravstveni sistem	2011	1	36	26	37
	2013	3	36	25	37
	2015	6	31	32	31
Vojska/vojnici	2011	7	21	28	44
	2013	7	15	24	54
	2015	8	14	20	58
Policija/policajci	2011	2	25	28	45
	2013	4	23	25	49
	2015	6	21	25	48
Crkva	2011	4	19	18	59
	2013	7	20	21	52
	2015	7	14	18	61
Političke stranke	2011	4	66	21	9
	2013	8	53	26	13
	2015	9	55	25	11

Tabela 9.2. zapravo samo potvrđuje gore izneti zaključak. Naime, jasno se vidi da **je od 2011. do 2013. godine postojao trend povećanja poverenja u institucije, no da se ovaj trend menja do 2015. godine, kada beležimo opadanje poverenja što važi za sve institucije, osim za crkvu i vojsku.**

Iako je poverenje u Narodnu skupštinu kao instituciju opalo u poređenju sa poverenjem datim pre dve godine, najveći broj građana Srbije smatra da je rad parlamenta ostao nepromenjen (40%).

Zbirno posmatrano, 29% građana daje pozitivnu ocenu na promenu rada parlamenta, dok 9% daje negativnu ocenu, uz 22% ispitanika koji ne mogu da ocene.

*Grafikon 9.2. Procena promene u radu NSRS u odnosu na 2013. (u %)*

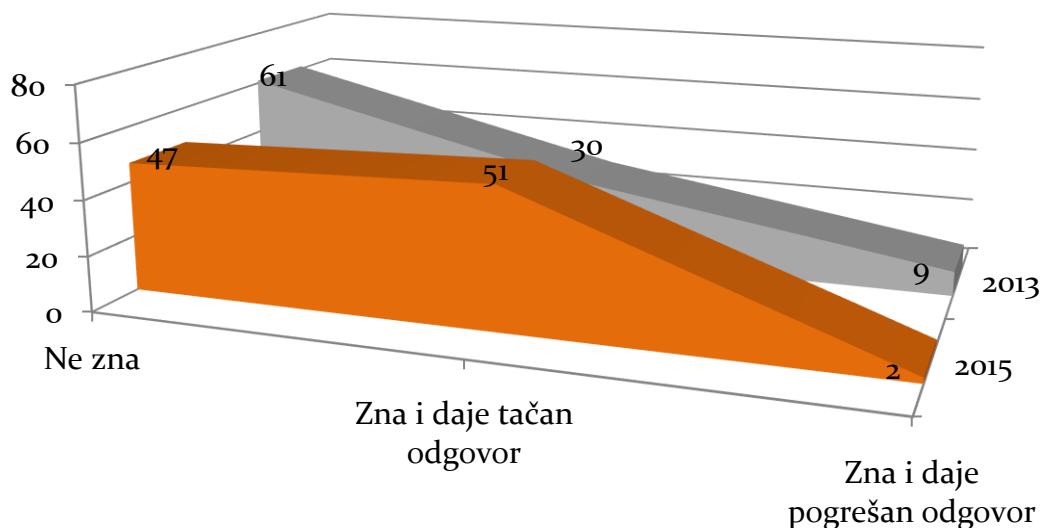


## 10. Prepoznatljivost predsednika Narodne skupštine

Prethodna istraživanja pokazuju da, uprkos očekivanjima i medijskoj promociji, građani ne prepoznaju u dovoljnem broju osobe koje obavljaju značajne političke funkcije u zemlji. Dva osnovna razloga utiču na ove rezultate – pre svega, **uvek postoji određen broj građana koji nisu dovoljno zainteresovani za političke teme**, a osim toga, **prepoznavanje određene političke ličnosti** među građanima **zavisi od funkcije koju političar obavlja**, ali i od **njegove popularnosti** i prethodnog političkog aktivizma.

Na grafikonu 10.1. vidimo da, za razliku od 2013. godine kada više od polovine građana Srbije nije znalo ko je predsednik parlamenta, poslednji podaci pokazuju da se ovaj broj smanjuje ispod polovine ispitanika (47%). Takođe, **u odnosu na pre dve godine za više od 20% se povećava broj građana koji znaju ko je predsednik skupštine (51% zna i daje tačan odgovor)**, a veoma mali broj građana tvrdi da zna a da pritom daje pogrešan odgovor (2%).

*Grafikon 10.1. Da li znate ko je predsednik Narodne skupštine, uporedni podaci za 2013 i 2015. godinu (u %)*



Dakle, uočavamo da se izgled krivulje promenio – dok je pre dve godine izgled imao oblik *U krivulje*, sada polako poprima oblik *obrnute U krivulje*. Prilikom tumačenja ovih rezultata treba imati na umu da je pre dve godine predsednik skupštine bio Nebojša Stefanović, mlad političar sa stažom na ovoj poziciji kraćim od godinu dana. Iako je u toku ovog istraživanja staž Maje Gojković kao predsednice parlamenta, takođe bio kraći od 12 meseci, očekivano je da nju građani više prepoznaju. Naime, reč je o političarki koja je dug niz godina u politici, koja je bila gradonačelnica Novog Sada, a raskidom sa Srpskom radikalnom strankom osnovala je svoju stranku koju je 2012. pripojila Srpskoj naprednoj stranci. Osim toga, ona je jedan od političara koja je već duži niz godina veoma medijski popularna i to gostovanjima ne samo u emisijama političkog karaktera, već i zabavnog.

Od građana Srbije tražili smo da nam školski daju ocenu za rad predsednice skupštine Maje Gojković (grafikon 10.2). Prva stvar koju zapažamo jeste da su **svi ispitanici koji su prepoznali Maju Gojković kao predsednika parlamenta i ocenili njen rad (51%)**, dok oni koji nisu znali ko je aktuelni predsednik nisu bili spremni da daju ocenu (49%). Među građanima koji su ocenili rad gospođe Gojković pretežu neutralne i pozitivne procene u odnosu na negativno poimanje njenog rada. Procenat anketiranih koji joj daju vrlo dobre i odlične ocene je 22%, dok je onih sa nedovoljnim i dovoljnim ocenama 13%. **Prosečna ocena njenog rada daje nam indeks koji iznosi 3,2**, što je nešto manje u odnosu na prosečnu ocenu rada njenog prethodnika Nebojše Stefanovića (3,5).

*Grafikon 10.2. Ocena dosadašnjeg rada predsednika Narodne skupštine, uporedni podaci 2013 i 2015. godine (u %)*

